

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1932.

Andra kammaren.

Nr 40.

Lördagen den 30 april.

Kl. 11 f. m.

Förhandlingarna vid detta sammanträde leddes till en början av herr förste vice talmannen.

§ 1.

Föredrogos var för sig och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner:

nr 250, angående anslag till bekämpande av arbetslösheten; och
nr 251, angående anslag till beredskapsarbeten för motverkande av arbetslöshet.

§ 2.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda bevillningsutskottets betänkanden nr 36—38, första lagutskottets utlåtande nr 31, andra lagutskottets utlåtanden nr 32 och 33 samt andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden nr 4 och 5.

§ 3.

Härefter föredrogos vart för sig andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 6, i anledning av väckt motion, nr 268, om utredning och förslag rörande preskriptionstiden för resterande kronoutskylder; och

nr 7, i anledning av motion nr 120 om överlåtande av uppbörd av kronoskatt i stad å bankinrättning, som erhållit Kungl. Maj:ts oktroj.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 4.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln, punkten 185, gjorda framställning angående anslag till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter.

Ang. anslag till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 185 av åttonde huvudtiteln föreslagit riksdagen att höja det ordinarie förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter, nu 550,000 kronor, med 50,000 kronor till 600,000 kronor.

Med uttalande, bland annat, att utskottet icke känt sig övertygat om att av Kungl. Maj:t ifrågasatt höjning av det till biblioteksväsendet i Tornedalen utgående anslagsbeloppet för närvarande vore erforderlig, hemställde utskottet, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, måtte höja det ordinarie förslagsanslaget till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter, nu 550,000 kronor, med 40,000 kronor till 590,000 kronor.

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 40.

Ang. anslag
till folkunder-
visningens
befrämjande
i rikets
nordligaste
gränssorter.

(Forts.)

Beträffande frågan om höjning av anslagsposten till biblioteksväsendet i Tornedalen hade reservation avgivits av herr Pauli.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Lindman**: Jag skall icke vid detta utskottsbetänkande, som är praktiskt taget enhälligt och omfattat av statsutskottets samtliga ledamöter med undantag för en enda reservant, göra något uttalande beträffande utskottets betänkande i dess helhet. Det är endast på en punkt, som jag skulle vilja göra en liten erinran, och det gäller de första raderna av utskottets betänkande.

Utskottet säger, att »utskottet kan av utredningen i ämnet icke känna sig övertygat om att den ifrågasatta höjningen av det till biblioteksväsendet i Tornedalen utgående anslagsbeloppet för närvarande är erforderlig». Herr talman, nu förhåller det sig på det sättet, att här har för ett anslag på 10,000 kronor anskaffats ett bibliotek, som varit i verksamhet, kanske mindre kraftigt under en viss tid och kanske icke så kraftigt, som det bort vara. Men under senare tiden har det kommit i livlig verksamhet på grund av att man på enskild väg skjutit samman medel för att få en person att ägna sig åt detta bibliotek. Nu menar jag, att det är väl i alla fall en kulturgärning att i dessa bygder söka åstadkomma, att detta bibliotek kommer till största möjliga användning, och att det följaktligen är önskvärt, att man kan få en person, som helt ägnar sig åt biblioteket i fråga.

Men vad jag, herr talman, egentligen skulle vilja säga är, att det förefaller mig, att riksdagen icke borde, om jag så får säga, binda sig för ett uttalande, att ett anslag skall slopas och säga, att det för närvarande icke är erforderligt, ty ett sådant uttalande kan alltid komma att verka något hindrande för framtiden. Jag skulle därför helt vördsamt vilja hemställa till statsutskottets ledamöter och till kammarens ledamöter i övrigt, om de icke ville vara med om att stryka de tre första raderna i utskottets yttrande, så att utskottets betänkande i stället skulle få den lydelsen: »Det synes utskottet med hänsyn till den därutinnan numera föreliggande utredningen icke vara ådagalagt» etc., såsom utskottet sedan skrivit.

Jag tillåter mig att hemställa om att få göra detta yrkande.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag har för min del ingen lust att framkalla någon större strid om denna sak. Det är klart, att det är mycket önskvärt, att biblioteksverksamheten i Tornedalen utvecklas. Därom torde icke råda några delade meningar. Har man ett bibliotek där uppe, är det bäst, att det blir anlitat, och om det icke sker, får man se till, om det icke kan vidtagas andra anordningar, som göra att befolkningen i bygderna begagna detta bibliotek. Från början var det meningen, att en av lärarna vid folkhögskolan skulle tjänstgöra som bibliotekarie. Det har han icke kunnat göra så, att man känt sig nöjd med hans arbete, och därför har den frågan upptagits, huruvida man icke borde anställa en särskild bibliotekarie. Men det är ännu en öppen fråga, huruvida det icke kan vara tillräckligt med en person, som har bibliotekariesysslan som bisyssla. Det kan mycket väl tänkas, att även en lärare vid folkhögskolan får tid över att ägna sådan uppmärksamhet åt biblioteket, att det kommer att utvecklas. Den saken är man icke på det klara med ännu. Det är mycket som flyter i denna fråga, och det är det som gör, att statsutskottet icke ansett sig kunna biträda Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr förste vice talmannen till en början framställd proposition på bifall till utskottets hemställan fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare gav herr förste vice talmannen beträffande motiveringen propositioner dels på bifall till utskottets motivering oförändrad, dels ock på bifall till det av herr Lindman under överläggningen i avseende å motiveringen framställda yrkandet; och fattade kammaren beslut i enlighet med innehållet i den senare propositionen.

Ang. anslag till folkundervisningens befrämjande i rikets nordligaste gränssorter.
(Forts.)

§ 5.

Å föredragningslistan var härefter uppfört statsutskottets utlåtande, nr 77, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till allmän levnads-kostnadsundersökning.

Ang. en allmän levnads-kostnadsundersökning.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit i en till riksdagen avlåten, den 11 mars 1932 dagtecknad proposition, nr 214, vilken hänvisats till statsutskottet, hemställde utskottet, att riksdagen måtte till allmän levnads-kostnadsundersökning för budgetåret 1932/1933 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor.

Vid utlåtandet var fogad reservation av herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Thelin*, *Holmgren*, *Persson* i Fritorp och *Jonsson* i Eskilstuna, vilka ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förslag.

Efter föredragning av utskottets hemställan yttrade:

Herr **Holmgren**: Herr talman! Denna fråga är icke av någon större ekonomisk räckvidd, även om den i alla fall har större betydelse, än vad beloppet 15,000 kronor tycks angiva.

Jag tycker, att det kan starkt ifrågasättas, huruvida något praktiskt värde kan ligga i de uppgifter, man får genom en levnads-kostnadsundersökning, som kommer att företagas under de tider, som nu stunda, när man kan säga, att allting flyter, eller kanske rättare, att man har svårt att hålla allting flytande. Att göra en levnads-kostnadsundersökning i de tider, som stunda, när med all säkerhet priserna komma att starkt fluktuera, kan ju icke giva några fasta hållpunkter för de beräkningar, som man vill göra på grundvalen av det statistiska materialet.

Det har invänts mot detta resonemang, att de medel, som Kungl. Maj:t här begärt, endast avse förberedande åtgärder för en sådan levnads-kostnadsundersökning, och att denna undersökning skulle vara ofrånkomlig på den grund, att det skulle bli denna undersöknings resultat, som komme att ligga till grund för regleringen av dyrortsgrupperingen i vårt land. Nu tror jag för min del, att det icke kan bli någon större skada, om man uppskjuter en finreglering av dyrortsgrupperingen ytterligare ett år. Det förefaller mig, som om vårt land nu blivit en enda dyrort, och att skilja ut graderna blir kanske ett arbete, åt vilket man icke behöver ägna så mycken uppmärksamhet, då det finns viktigare saker att utföra.

Utgifterna komma emellertid ingalunda att stanna vid dessa 15,000 kronor, åtminstone icke utgifterna för det allmänna, även om statens utgifter stanna vid 15,000 kronor. Förhållandet är nämligen, att kommunerna också måste bidraga med åtskilliga medel för denna undersökning. Att till rent improduktivt arbete, som detta måste anses vara, använda så pass mycket pengar, anser jag icke vara rimligt i dessa tider, och det är på den grund, som jag i utskottet ställt mig avvisande gentemot detta Kungl. Maj:ts förslag.

Om de händelser, som nu inträffat på sista tiden, skulle inträffa före riksdagens början, undrar jag, om någon antydning om denna undersökning skulle återfunnits i statsverkspropositionen och om överhuvud taget propositionen nr 214 skulle ha kommit att avlämnas. Jag har av det resonemang, som förts i

Ang. en
allmän lev-
nadskostnads-
undersökning.
(Forts.)

statsutskottet, icke blivit övertygad om att jag är inne på fel väg, när jag ställt mig avvisande mot detta anslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka avslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr **Jansson** i Falun: Herr förste vice talman! Herr Holmgren och reservanterna stödjade sitt avslagsyrkande på de ovissa förhållandena på varumarknaden. Man kan ge dem rätt i, att ingen stabilitet där för närvarande synes förefinnas. Men de områden, där det är fråga om att en undersökning skulle ske, ha, såvitt jag förstår, hittills icke undergått några revolutionerande förändringar i fråga om prisläget. De livsmedelspriser, som konsumenterna få betala, ha ju, som alla känna till, icke undergått några större förändringar. I det avseendet synes det mig, som om herr Holmgrens uppfattning icke vore alldeles riktig. Vad som kan komma att inträffa, därom vågar varken herr Holmgren eller jag profetera.

Att frågan nu förts fram, beror på att 1928 års kommunalskatteförslag har fastställt, att dyrortsgrupperingen skall ske för en femårsperiod. Den nuvarande perioden utgår 1934, och därefter skall ny dyrortsgruppering fastställas. Detta gäller särskilt vad angår skatten till stat och kommun, och det är en ganska viktig sak, att detta blir ordentligt uppordnat, så att man får klart besked om hur det förhåller sig i fråga om den olika bärkraften hos skattedragarna. Jag menar, att endast ur den synpunkten, att skattedragarna ha anledning att söka få det så rättvist som möjligt, bör man åtminstone icke lägga hinder i vägen för att åstadkomma en så rättvis skattefördelning som möjligt. Det har varit de synpunkter, som för utskottet eller åtminstone för avdelningen varit avgörande, när det gällt att taga ståndpunkt till den här saken.

Vidare finna vi av den kungl. propositionen, att denna undersökning skall utsträckas att gälla andra grupper av samhällsmedborgare. Tidigare har undersökningen verkställts endast bland arbetarklassen och vissa andra inkomsttagare, tillhörande en kategori av samhällsmedborgare, som står den nära. Nu är det fråga om att utsträcka undersökningen att avse även andra samhällsgrupper, dels dem, som ha sin utkomst från jordbruket, och dels även i viss utsträckning andra inkomsttagare. Jag menar, att insamlandet, av uppgifter för den statistik, som det är fråga om att upprätta, skall bli fylligare och mera givande än de förutvarande.

Detta är, som herr Holmgren sade, ingen stor fråga. Det gäller bara ett statsanslag på 15,000 kronor, och såvitt jag kan finna av propositionen, skulle kostnaderna i sin helhet belöpa sig till 50,000 kronor, förutom de utgifter, som vissa kommuner kunna få. Men det blir i så fall helt ringa belopp. Jag menar sålunda, att ur rent finansiell synpunkt bör man åtminstone icke avslå denna framställning från Kungl. Maj:t. Jag tror, att skattedragarna i landet skulle ha stor nytta av och känna större trygghet, genom att man visste, att de grunder, efter vilka uttaxeringen bestämmes, bleve så rättvisa som möjligt.

Det är ur dessa synpunkter, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herr *Järte*.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! Den levnadskostnadsundersökning, som hittills verkställts, har visst samband med dyrortsgrupperingen. Den har verkställts av socialstyrelsen. Om man emellertid tittar på den uppfattning, som de sakkunniga inom socialstyrelsen ha beträffande tillförlitligheten av hela denna verksamhet, skall man finna, att deras uppfattning ger intet stöd för ett fortsättande av dessa undersökningsarbeten efter de linjer, som hittills förekommit.

I 1928 års lönekommittés betänkande har på sid. 50 och några sidor framåt återgivits några synpunkter från sekreteraren i socialstyrelsen herr Heyman angående denna levnadskostnadsundersökning och vad därmed sammanhänger. Den som är närmare intresserad av detta ämne kan studera herr Heymans uppfattning om saken, och han skall då komma till den slutsatsen, att vad man än kan säga om resultatet av socialstyrelsens verksamhet på detta område, så icke kan man betrakta det som tillfredsställande, och detta beroende därpå, att den, som har hand om och leder arbetet inom socialstyrelsen, själv säger, att när det är fråga om att göra dyrortsgruppering och därpå grundade löneregleringar för de statsanställda, bör man göra grupperna sådana, att man kommer så långt som möjligt från de av socialstyrelsen uppdragna gränslinjerna orterna emellan för att vara förvissad om att icke göra misstag. Om en levnadskostnadsundersökning, som ger sådana resultat enligt de sakkunnigas mening, måste jag säga, att jag hyser den uppfattningen, att den icke är värd de pengar, som det här är fråga om. Jag är gärna med om att man skall göra en sådan undersökning, men skall den utföras, skall den göras så, att den får någon betydelse, då bör man ha tillfälle att närmare diskutera igenom de grunder, efter vilka undersökningen skall verkställas. När riksdagen sålunda skall fatta beslut i denna fråga, håller jag före, att socialstyrelsen, som skall göra undersökningen, skall ange de nya riktlinjer, efter vilka densamma skall verkställas, så att riksdagen blir i tillfälle att något så när bilda sig en mening om huruvida undersökningen kan giva bättre resultat, än vad hittills varit fallet.

När det gäller socialstyrelsens uppfattning, skall jag icke trötta kammaren med att återgiva allt, men jag vill erinra om att på sid. 52 i 1928 års lönekommittés betänkande står, att »en viss felmarginal måste alltid förutsättas för både pris- och budgetmaterialet, hur noggrant man än söker kontrollera det-samma», alltså efter de grunder, efter vilka man nu arbetar. Man säger vidare att »de vid tiden för en dyrortsgruppering rådande proportionerna mellan levnadskostnaderna å olika orter äro ingalunda så stabila, att den vid en gruppering gjorda ortsindelningen kan förväntas bestå utan alla förskjutningar ens för någon kortare tid». Om jag stannar för dessa två synpunkter och sammanställer dem med de förhållanden, som nu råda, då må jag säga, att det icke nu eller inom närmaste året kommer att råda beträffande prisbildningen och levnadsförhållandena något, som kan sägas vara ett normalt tillstånd. Då tiderna för närvarande äro så pass onormala, så förefaller det mig, som om man med hänsyn till socialstyrelsens uppgifter här om utredningens verkställande under mera normala tider måste säga, att vi då naturligtvis få vänta och få litet mera bestämda grunder för hur utredningen skall ske och litet mera normala förhållanden, under vilka utredningen skall göras. Man måste ju räkna med, att resultatet av denna utredning skall bli grundläggande för beräkningar, på vilka den har inverkan under ganska lång tid framåt. Man måste också få litet bestämdare uppgifter om socialstyrelsens uppfattning i övrigt på detta område. Utredningen har ju, som herr Jansson i Falun påpekade, omfattat vissa arbetarfamiljer och familjer tillhörande medelklassen. När man studerar sekreterare Heymans uppfattning av resultatet av den hittills förda hushållsbokföringen, konstaterar man, att beträffande betydande grupper av samhällsmedborgare uppstår det »hål i budgeten», som man får skylta med antagliga utgifter för olika samhällskategorier. Skall man göra en utredning, på vilken man fotar en mängd beräkningar beträffande olika förhållanden i samhället, då skall den omfatta åtminstone alla olika grupper i samhället, fastän den naturligtvis icke kan omfatta alla enskilda medborgare, som inrymmas inom dessa grupper. Hittills har utredningen omfattat cirka 1,300 familjer inom arbetarklassen och medelklassen. Av dessa 1,300 familjers hushållsbok-

Ang. en
allmän lev-
nadskostnads-
undersökning.
(Forts.)

Ang. en
allmän lev-
nads-kostnads-
undersökning.
(Forts.)

föring kan man naturligtvis, även om man har aldrig så livlig fantasi, knuten så nära till verkligheten som möjligt, ändå icke bilda sig en uppfattning om levnadsförhållandena inom olika samhällsklasser. Med hänsyn till dessa omständigheter håller jag före, att vad som skall göras på detta område bör göras betydligt mera vidsträckt och grundligt, ty annars riskerar man, att det blir tjänstemännens i socialstyrelsen subjektiva uppfattning, som blir grundläggande för levnads-kostnadsberäkningen och dyrortsgrupperingen. En sådan anordning tycker jag icke riksdagen utan vidare skall taga ansvaret för. Bevilja vi anslaget för närvarande, kommer det i alla fall att bli på det sättet.

Då jag sålunda för det första delar den uppfattningen, att man under nuvarande förhållanden icke gärna kan göra en levnads-kostnadsberäkning, som håller streck för de närmaste åren framåt, och dessutom håller före, att riksdagen skall vara i tillfälle att närmare taga del av de grunder, efter vilka undersökningen skall göras, och att dessa grunder få lov att bliva sådana, att åtminstone socialstyrelsen själv tror på deras tillförlitlighet, med hänsyn till dessa omständigheter anser jag, att det anslag, som det är fråga om, icke bör beviljas. I anslutning till detta ber jag, herr talman, att få instämma i det avslagsyrkande, som här är framställt.

Herr *Strindlund* instämde häruti.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Den här debatten visar ju, att om man icke vill gå in för Kungl. Maj:ts mycket enkla försöksanordning för att leta ut, på vilka vägar man bör gå fram, har man att vänta *betydligt större* utgifter. Herr Andersson i Stockholm ansåg, under instämmande av herr Strindlund, att det vore nödvändigt att göra utredningen mera omfattande och hava med *så många* grupper som möjligt. Jag tycker, att kammaren borde vara Kungl. Maj:ts representant tacksam för att, när det gäller den första försöksundersökningen, man icke tagit till den så, att den blir alltför kostsam. Detta är bara en så kallad randanmärkning.

Mot vad både herr Holmgren och herr Andersson sagt skall jag be att få framhålla, att min erfarenhet sedan 1905 av den svarbedömliga sak, som här är i fråga, nämligen hurudana levnads-kostnaderna äro för respektive orter, har givit vid handen, att, även om undersökningsmetoden är ofullkomlig och icke giver tillräckligt exakta resultat, är den dock den bästa man hittills lyckats åstadkomma. Från förhandlingar med arbetsgivare på olika områden ber jag att få intyga, att det alltid är en lättnad, om man åtminstone har någon ledning i officiella siffror, när det gäller att bestämma, hur dyrt det är att existera på den eller den orten i förhållande till det stora medeltalet.

Jag vill därför hava sagt, att ju bättre en sådan här utredning göres, desto mera är den värd; det är självfallet. Men något måste vi hava för att kunna på ett så rättvist sätt, som förhållandena medgiva, komma till praktiskt användbara resultat. Det är icke bara för statens verksamhet, som det är av betydelse, utan även, som jag nämnde förut, för förhållandena på den enskilda arbetsmarknaden samt även för landstingen och i stor utsträckning för kommunerna, att åtminstone något så när veta, vad de hava att rätta sig efter i detta avseende.

Då jag, herr talman, icke vill vara med på att på sätt herr Andersson i Stockholm ställde i utsikt ytterligare utöka kostnaderna, och då det nu endast gäller att leta sig fram till det bästa möjliga, tycker jag, att det är tillräckligt goda skäl för mig att yrka bifall till utskottets hemställan.

Med herr Anderson i Råstock förenade sig herr *Lundquist* i Rotebro.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Larsson**: Herr talman! Herr Holmgren yttrade, om jag fattade honom rätt, att det här vore fråga om ett

anslag till ett rent improduktivt ändamål. Han menade väl därmed, att undersökningen skulle avse att tillfredsställa en, om jag så får säga, mera platonisk social önskan att få en undersökning på viktiga områden till stånd, utan att detta behövde tjäna några direkta praktiska syften. Emellertid förhåller det sig, som från statsutskottets sida framhållits, tvärtom så, att denna undersökning icke är påkallad av sociala skäl. Önskemålet att få den verkställd har icke utgått från socialdepartementet utan från finansdepartementet, som knappast kan befaras, allra minst i dessa tider, hysa önskan att i onödan belasta budgeten för improduktiva och onödiga ändamål.

I detta fall är det så, att undersökningen avser att tjäna de betydande praktiska syften, som sammanhänga med dyrtidstilläggens bestämmande, indexberäkningen och dyrortsgrupperingen och de bestämmelser i samband därmed, som hava beröring med ortsavdraget vid beräkningen av skatt till stat och kommun. Nu är den senast vidtagna undersökningen på detta område tio år gammal. Förhållandena hava undergått en sådan förskjutning, att det torde vara önskvärt och nödvändigt att så snart som möjligt och redan nu, så vitt jag kan förstå, få en undersökning till stånd. Därvid torde växlingarna i prisnivån, som skulle göra det nuvarande ögonblicket olämpligt, betyda relativt litet. Ty det är icke priserna, som man skall fastställa, utan enbart kvantiteterna, som ingå i de olika hushållens budget. För en undersökning av den saken spelar priset en relativt underordnad roll.

Nu hava också — det har framhållits från en ärad talare från statsutskottet — tillkommit några nya synpunkter. Man vill utvidga undersökningen till nya grupper, särskilt jordbrukarna och en del andra människor i medelklassställning. Jag vill erinra om, att den så kallade jordbruksriksdagen år 1930 gjorde en direkt framställning, att en undersökning på detta område skulle verkställas, som särskilt uppmärksammade jordbrukarnas levnadsförhållanden. Och jag vill erinra om, att det särskilda jordbruksutskottet vid 1930 års riksdag framhöll som en brist i då föreliggande material för bedömandet av jordbrukets svårigheter, att inga undersökningar på den punkten verkställts.

Tillsammans taget och utan att uppehålla kammarens tid vill jag säga, att det förefaller, som om goda praktiska skäl skulle vara anförda för Kungl. Maj:ts förslag, som vunnit statsutskottets tillstyrkan. Jag vill därtill lägga, att då här anmärkts, att socialstyrelsen icke delgivit planen för den undersökning, som avses att företagas, och att en sådan plan borde först föreligga, så förhåller det sig så, att i propositionen har planen för undersökningen fullt tydligt framlagts. Jag vill tillfoga, att denna metod med hushållsundersökningar, som naturligtvis har sina brister liksom alla representativa undersökningsmetoder, dock är den, som över hela världen, i alla länder, där man gör liknande undersökningar, kommit till användning, och att erfarenheten, ju längre undersökningarna fått fortgå, visat, att man med denna metod och ett relativt begränsat undersökningsmaterial dock kan erhålla resultat, som visserligen icke äro i alla avseenden riktiga och uttömmande men dock giva en tillnärmelsevis tillfredsställande bild av hurudant läget är.

Herr Strindlund: Herr talman! I anledning av statsrådets och chefens för socialdepartementet uttalande vill jag meddela, att det är med kännedom om den praktiska betydelse, som denna levnadskostnadsundersökning i flera avseenden skulle få, som jag förenat mig med dem, som yrka avslag på propositionen.

Herr Andersson i Stockholm: Herr talman! I anledning av vad som sagts om behovet av dessa uppgifter vill jag tillkännagiva, att jag delar till fullo denna uppfattning. Men jag har den uppfattningen, att skall man hava upp-

*Ang. en
allmän lev-
nadskostnads-
undersökning.
(Forts.)*

Ang. en
allmän lev-
nadskostnads-
undersökning.
(Forts.)

gifterna, skola dessa vara riktiga. Och när socialstyrelsen beträffande sin utrednings resultat säger vad sekreteraren Heyman sagt och vilket finnes återgivet i det betänkande, som jag nyss citerade, så betraktar jag dessa uppgifter såsom varande av så litet värde, att det är ingen mening i att verkställa en utredning på sätt, som socialstyrelsen tänkt sig. Jag håller därför före, att det måste ske efter andra och mera omfattande grunder än hittills förekommit, detta därför, att det är så många oerhört viktiga problem i samhället, som bero av resultatet av denna levnadskostnadsundersökning, att det är alltför stora risker att på grund av en bristfällig undersökning fatta ståndpunkt till dessa spörsmål, som förekomma för närvarande. Jag skall beträffande de statsanställda bara erinra om en sådan detalj som dyrortsgrupperingen. Den, som är bosatt utanför en stadsgräns och får lov att köpa alla förnödenheter i respektive stad, han kan i alla fall vara placerad en, jag tror i något fall två dyrortsgrupper under den ort, där han måste köpa sina förnödenheter. Det hänger samman med levnadskostnadsundersökningen. Jag känner till, hur en mängd statsanställda gjort erinringar i det avseendet. Jag kan icke på rak arm bedöma, om erinringarna i varje detalj äro riktiga. Men de känna förhållandena så pass väl, att de veta vad de tala om och framställa erinringar om. Det är nämligen ingen, som haft möjlighet att med fakta tillbakavisa de erinringar, som gjorts.

En annan detalj i socialstyrelsens verksamhet på detta område är vad jag tillåter mig kalla för det hemlighetsmakeri, som förekommer, när det gäller dyrortsgrupperingen och levnadskostnadsberäkningen. Det vore icke orimligt att i fråga om en så viktig detalj i samhällets och statens verksamhet det verkställdes så, att man kunde giva var och en, som önskade det, åtminstone tillfälle att taga del av primärmaterialet och taga del av det bearbetade materialet för att se, i vilken utsträckning det hängde samman och stämde samman med verkligheten. Det är sådana saker, som jag anser, att riksdagen borde taga ståndpunkt till, när man anvisar medel. Men då socialstyrelsens riktlinjer, som skola ligga till grund för denna undersökning, i allt väsentligt stämma överens med de riktlinjer, efter vilka man arbetat förut, anser jag, att saken bör bliva föremål för ytterligare prövning, innan man definitivt anvisar medel för ändamålet. När det gäller de förberedande utredningarna, håller jag före, att, då det finnes ett ämbetsverk sådant som socialstyrelsen, bör det utan extra medel utarbета de tillförlitliga riktlinjer, som äro nödvändiga för undersökningens verkställande.

Det är dessa synpunkter, herr talman, som varit grundläggande för mig, då jag tagit ståndpunkt till detta spörsmål. Och bland folk i allmänhet, som är beroende i ett eller annat avseende av dessa undersökningar, är naturligtvis uppfattningen ofta sådan, som den blir inom statstjänarkåren, när de se, att deras löner och levnadsvillkor skola regleras i anslutning till de av socialstyrelsen gjorda undersökningarna över levnadskostnaderna. Beträffande levnadskostnaderna för en »normalfamilj» i Stockholm räknar man med, att en sådan familj behöver 4,600 kronor för att kunna täcka sina levnadskostnader. Men staten betalar likväl en stationskarl 235 kronor i månaden. Jag tycker, att i detta sammanhang, när man undersöker levnadskostnaderna, borde man också bråka sin hjärna med, varmed de stackars människorna skola hava att fylla ut luckan, som uppkommer mellan levnadskostnaderna för normalfamiljen och vad staten betalar statstjänarna. Jag förstår, att det problemet aktualiseras aldrig från statsverkets sida. Undersökningen blir av mer eller mindre teoretisk art. Men när man skall verkställa undersökningen, bör man göra den så, att åtminstone de, som verkställa undersökningen, tro, att de kommit till riktiga resultat. Ty tror icke herr Heyman i socialstyrelsen på det resultat, han kommit till, är det förfärligt svårt för oss att tro på det och

ännu svårare för dem, som äro anställda i statens tjänst och se sina löner regleras därefter.

*Ang. en
allmän lev-
nadskostnads-
undersökning.
(Forts.)*

Under detta anförande hade herr talmannen inträtt och övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Det är, såsom min kollega socialministern sade, så, att denna framställning i realiteten härstammar från finansdepartementet. Det är därför som jag tillåter mig säga några ord. Jag har knappast blivit så förbluffad någon gång som jag blev över detta motstånd från herr Andersson i Stockholm. Från min sida finnas inga stora anspråk på, att riksdagen skall bevilja dessa 15,000 kronor. Men från statstjänarnas, från herr Andersson närstående, sida har jag gång på gång hört lovord för att jag velat gå in för en undersökning med vidgad ram. Men då kommer herr Andersson och säger, att det är icke något intresse för oss. Det måste bero på, att man vill hava det så dunkelt som möjligt i alla frågor. Det är för att klarlägga en del saker, som herr Andersson säger äro oriktiga, uppgifter, som äro missvisande, siffror, som äro felaktiga, som den nya undersökningen skall göras.

Det måste väl vara, det säger jag mot herr Strindlund, ett praktiskt intresse att få just dessa frågor klarlagda. Det är så oerhörda värden och belopp, som äro beroende på riktigheten i dessa undersökningar, både i fråga om det levnadskostnadsindex, som ligger till grund för dyrtidstilläggen, och beträffande skattegrupperingen, där det också rör sig om ofantliga belopp.

I sitt anförande återopade socialministern ett uttalande av jordbruksriksdagen av den 8 och 9 mars 1930, och sedan hava ju också jordbruksrepresentanterna i de av Kungl. Maj:t tillkallade dyrortsgrupperingssakkunniga och andra jordbrukssakkunniga också instämt i detta, och jag har också privatim fått höra, att dessa jordbruksrepresentanter äro mycket förvånade över att man här vänder sig emot denna undersökning. Vidare hava också icke mindre än ett sjuttiotal städer gått in för att anslå medel till samma ändamål, och arbetsgivareföreningen och landsorganisationen hava också gått in för att anslå medel för att denna undersökning nu måtte komma till stånd, och så kommer man här och säger: Det behövs icke och det är oriktigt.

Ja, herr talman, för min personliga del tar jag ett avslag med allra största lugn, men kom icke sedan och säg, herr Andersson, att de siffror, vi nu hava, äro missvisande, oriktiga, felaktiga, då herr Andersson, som vanligt, icke kan anvisa det allra ringaste positiva uppslag för att kunna lösa frågan. Är det nu så, att riksdagen går in för detta, så har jag för min del, i den mån som jag har med dessa saker att göra, i fortsättningen utfäst mig till att, när ett program är upplagt för undersökningen, det på höstsidan skall kallas till ett stort sammanträde, där de olika grupperna av statsanställda och representanter för andra grupper finge tillfälle närvara och granska förslaget till riktlinjer för undersökningen och göra sina uttalanden. Vid det tillfället vore det lämpligt att komma med de antydningar, som herr Andersson fört fram. Då gives också möjlighet att inverka på själva uppläggningsen av undersökningen.

Jag säger ännu en gång, herr talman, att vill kammaren spara dessa pengar — icke blott dessa, utan vad som blir en följd av ett avslag — tar jag det med mycket stort jämnmod, och jag förmodar, att också socialministern gör det, men jag föreställer mig, att det dröjer icke länge, förrän man från just det håll, herr Andersson företräder, och även från andra håll säger, att de siffror, vi nu röra oss med, både i ena och andra hänseendet äro missvisande och felaktiga och tillägger: låt oss få något bättre och grundligare och fram-

Ang. en
allmän lev-
nadskostnads-
undersökning.

(Forts.)

för allt en undersökning, som grundar sig på mera färska siffror och mera faktiska förhållanden än dem, som vi nu räkna med.

Herr **Holmgren**: Herr talman! Till förebyggande av missförstånd ber jag för min del att få uttala, att jag visst icke har något emot en levnadskostnadsundersökning i och för sig, men vad jag har opponerat mig emot är, att den skall företagas just nu, när tiderna äro så pass prekära som de äro. Herr socialministern framhöll nyss, att vi icke haft en levnadskostnadsundersökning på tio år, och därför var det så angeläget, att den nu blev av. Jag vill emot detta göra den invändningen: hava vi kunnat reda oss i tio år, kunna vi väl utan större avsaknad klara oss ett år till, i förhoppning att man kan få ett värdefullt statistiskt material att sedermera bearbeta.

Herr **Andersson** i Stockholm: Herr talman! I anledning av herr statsrådets och chefens för finansdepartementet yttrande här att han blev förvånad över motståndet och tydligen talade med utgångspunkt som om jag vore motståndare till en undersökning över huvud, vill jag rikta uppmärksamheten på, att det är ett missförstånd. Jag har bara här sagt ifrån, att jag anser, att när man skall göra en undersökning, skall man göra den sådan, att man också kan lita på den och tro på de resultat man kommer till. Då säger herr statsrådet, att jag skall icke komma och säga, att vi icke tro på de siffror, som för närvarande finnas. Men huru skulle jag kunna tro på siffrorna, då sekreteraren Heyman i socialstyrelsen säger ifrån, att han icke tror på dem själv, då han förordade 1928 års lönekommitté att i stället för att ansluta sig till den dyrortsgruppering, som socialstyrelsen kommit till, draga sina gränser dyrorterna emellan i lönehänseende så, att man kom så långt från socialstyrelsens siffror som möjligt. Det har 1928 års lönekommitté också gått in för, då den gått in för fem dyrortsgrupper i stället för sju. Men hur i all rimlighet namn skall jag kunna tro på siffrorna, när de, som gjort upp dem, icke själva tro på dem; det kan väl icke begäras, och för den skull har jag sagt här, att om man kostar på sig en undersökning, skall man göra den så grundlig, att man blir säker på det resultat man kommer till.

Beträffande det sammanträde, som herr statsrådet talade om såsom avsett att hållas med bl. a. representanter för statstjänare, håller jag före, att det skulle föregått riksdagens beslut i denna fråga, ty riksdagen borde ju veta, vilka grunder den där utredningen skulle verkställas efter, innan riksdagen fattar definitiv ståndpunkt. Jag har flera skäl för att resonera på det sättet, men det förnämsta skälet för mig är, att när statstjänare kallas till ett sådant sammanträde, få de visserligen ge till känna sin mening om hur det skall vara, men det inflytande, som den meningen har över den slutliga ståndpunkten, det veta statstjänarna icke alls något om, och för den skull anser jag ju, att de synpunkter, som komma fram vid en sådan diskussion om riktlinjerna, borde vara så klarlagda, att riksdagen kan taga del i allt detta för att på en mera fast grund taga ståndpunkt till hela frågan. Jag är som sagt icke motståndare till undersökningen i och för sig, men jag understryker det alldeles särskilt, när undersökningen är av så oerhört stor betydelse för stora grupper av folket här i landet, icke bara statsanställda utan även andra, att undersökningen skall verkställas på fastare grund än vad man nu kan se är ifrågasatt för den undersökning, som det är fråga om.

Det är med hänsyn till detta, herr talman, jag vidhåller mitt yrkande och ber att alldeles särskilt få understryka, att motståndare till undersökningen i och för sig är jag icke.

Herr **Järte**: Herr talman! Efter de anföranden, som hållits från statsrådsbänken, är det väl klart, att detta förslag är synnerligen väl motiverat och jäm-

väl påyrkat från så olika håll som statstjänare och jordbruksriksdag. Det är förvånande att någon opposition över huvud kunnat framkomma.

Oppositionen här från herr Andersson i Stockholm beror på, att han vill hava en mycket vidlyftigare och därför kostsammare undersökning; det är hans motiv. Det andra motivet, som kommer från reservanterna, är att här föreligger en kombination av socialstyrelsen, statistik och sparsamhet. Detta komplex är i dessa dagar ur riksdagspsykologisk synpunkt särdeles suggestivt. Det erkännes. Men upplöses det analytiskt på sätt som här skett, så ser man, att här handlar socialstyrelsen på uppdrag; statistik är icke alltid förkastlig, och sparsamhet skall handhavas med förstånd. Detta gör, att man med gott samvete — även från deras sida, som anse sig ha skyldighet att stå alla sådana projekt emot — kan bifalla utskottets förslag.

Herr Holmgren yttrade, att han är med på denna undersökning i och för sig, men den borde uppskjutas, tills en stabilare prisnivå inträtt. När blir det, herr Holmgren? Det veta vi ingenting om. Här gäller det kvantitetssiffror, som socialstyrelsen meddelade, så att det skälet räcker icke.

Herr talman, jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Endast ett par ord. I anledning av herr Anderssons i Stockholm uttalande om förläggningsplats för befattningshavare och socialstyrelsens dyrortsgruppering samt svårigheterna vid utmätandet av deras löneförhållanden ber jag att få vitsorda, att i stort sett förhåller det sig så, som han nämnt, men jag anser för min del, att just därför är det av synnerligt stor vikt att få en undersökning till stånd, så att man får se, huru det verkligen förhåller sig med dessa ting. Det har gjorts framställning till Kungl. Maj:t vid olika tillfällen om att dessa uppgifter skulle rättas till, och inom resp. lönenämnder, där man haft att syssla med detta, har det visat sig, att oklarhet är rådande. Jag menar således, att det är intet skäl att nu avslå en framställning om att en sådan undersökning bör ske, utan tvärtom ett skäl för att undersökning bör ske. I 1928 års lönekommitté, som yttrade sig om den ifrågavarande dyrortsgrupperingen, höll man sig så långt som möjligt borta från socialstyrelsens dyrortsgruppering. Detta är också ett skäl för att en undersökning är absolut nödvändig. Ur dessa synpunkter har jag ansett det vara viktigt, att man kommer fram till resultat och icke dröjer allt för länge. Det är sant, allt som sagts, och att det hela kanske flyter ut i ovisshet för framtiden. Jag vill endast påpeka, att här gäller det ett mindre anslag för att socialstyrelsen må kunna planlägga och eventuellt igångsätta nödiga uppgifters insamlande. Visar det sig, att det är alldeles omöjligt, så förmodar jag, att det kan väl ordnas på det sätt, som är lämpligt. Jag menar, att de synpunkter, som hava framförts för avslag, åtminstone i många fall, förefaller det mig, äro mycket starka skäl för nödvändigheten av att en undersökning kommer till stånd. Och för att den skall komma till stånd, är det också nödvändigt, att socialstyrelsen får anslag. Herr Andersson i Stockholm sade, att dessa förarbeten bör socialstyrelsen kunna göra utan något särskilt anslag. Jag ber då att få meddela kammaren, att på senare tid få ämbetsverken inga sådana anslag, som de behöva för sådant här extra arbete som tillkommer, utan riksdagen har sagt tidigare, att riksdagen vill se vad varje särskild sak kommer att kosta. Det gör, att socialstyrelsen icke har något särskilt anslag, som den kan utnyttja för ifrågavarande ändamål,

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Osberg: Herr talman! Jag vill endast säga, att om det någonsin varit av behovet påkallat, att levnadskostnadsförhållandena blivit undersökta, så måste det vara nu. Jag begärde ordet egentligen för att vädja till veder-

Ang. en
allmän lev-
nadskostnads-
undersökning.
(Forts.)

*Ang. en
allmän lev-
nadskostnads-
undersökning.
(Forts.)*

börande minister, som skall tillsätta denna undersökningsnämnd, att han låter sig angeläget vara att få med olika intressen, så att undersökningen kan få något värde. Här har företagits liknande undersökningar, och de hava blivit så ensidigt utförda, att de i realiteten icke haft något egentligt värde, d. v. s. de åsatta värdena ha icke varit enligt mitt förmenande med verkliga förhållandet överensstämmande, och jag hoppas därför, att vid tillsättandet av denna undersökningskommission folk från olika näringar blir representerade, så att den utredning, som verkställes, blir tillförlitlig.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr Holmgren begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 77, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogos vart för sig statsutskottets utlåtanden:

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning eller avlösning i vissa fall av lotsningsbesväret m. m.;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 80, i anledning av väckta motioner om avskrivning av hospitalens till statsverket indragna räntor.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 7.

*Ang. vissa
ändringar i
gällande
tulltaxa.*

Till behandling upptogs nu bevillningsutskottets betänkande, nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande tulltaxa.

Genom en den 16 mars 1932 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 247, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels antaga av Kungl. Maj:t framlagt förslag till ändringar i och tillägg till den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan, i nedan angivna del så lydande:

		Tull för 100 kg kronor
227	Fotografisk film, alla slag E <i>Anm.</i> Röntgenfilm inbegripes icke under detta nummer, utan hänföres till nr 1110.	80:—

Ang. vissa
ändringar i
gällande
tulltaxa.
(Forts.)

dels ock förklara, att ändringarna och tilläggen skulle träda i kraft å dag, som Kungl. Maj:t bestämde.

Utskottet, som bland annat avstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts förslag om tullfrihet för röntgenfilm, hemställde, att riksdagen måtte med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat av riksdagen oförändrad bifallas,

1) antaga vid punkten fogat förslag till ändringar i och tillägg till den vid tulltaxeförordningen den 4 oktober 1929 (nr 316) fogade tulltaxan; och

2) förklara att ändringarna och tilläggen skulle träda i kraft å dag, som Kungl. Maj:t bestämde.

Uti vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Bergman, Olsson* i Ramsta, *Nilsson* i Hörby och *Svedberg* yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förslag om tullfrihet för röntgenfilm.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Jag skall tillåta mig yttra några få ord med anledning av det utskottsbetänkande som nu är föredraget.

Utskottet har ju tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 247 med undantag av vad som återfinnes under tulltaxepositionen nr 227, fotografisk film alla slag, där utskottet i första hand av rent formella grunder hemställer om avslag. Utskottet har där åberopat 63 par. i riksdagsordningen och gör gällande, att denna fråga varit föremål för riksdagens behandling tidigare, och på grund härav skulle den nu icke kunna upptagas till förnyad omprövning.

Jag skall icke, herr talman, försöka mig på någon tolkning av grundlagsbestämmelsen, då jag givetvis saknar förutsättningar att göra detta. Det är möjligt, att den kommer senare att belysas av någon av mina kolleger, men jag vill rent materiellt framhålla, att det skulle vara synnerligen betänkligt enligt min uppfattning, om riksdagen i sammanhang med denna i och för sig obetydliga fråga skulle fastslå en princip, som kunde komma att medföra betydliga olägenheter icke minst under den tid, i vilken vi leva. Om det däremot är så, att bevillningsutskottet, som antydes i dess yttrande, skulle anse, att den föreslagna anmärkningen till nr 227 icke i materiellt hänseende skulle vara behövlig och önskvärd, då synes det mig vara nödvändigt, att utskottet också säger ifrån denna sak och alltså från den utgångspunkten diskuterar frågan och beslutar med hänsyn till densamma.

Nu har i första kammaren med betydande majoritet och efter yttranden av statsrättslärda denna punkt blivit återremitterad till utskottet, och jag föreställer mig, herr talman, att det vore lämpligast och riktigast, att även denna kammare återremitterade punkten till bevillningsutskottet, så att utskottet senare får framkomma med förnyat yttrande.

Ang. vissa
ändringar i
gällande
tulltaxa.

(Forts.)

Herr Lindman: Herr talman! Efter det anförande, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet har hållit, kunde det kanske vara onödigt att yttra sig. Jag visste emellertid icke om, att herr statsrådet skulle uttala sig, utan hade anmält mig för erhållande av ordet.

Frågan ligger ju till på det sättet, att riksdagen tidigare har beslutat en tilläggstull av 70 kronor på de artiklar, som det här gäller, d. v. s. röntgenfilm och röntgenrör, däri inbegripna s. k. ventilrör för röntgenapparater, sålunda saker som användas å sjukhus. För dessa saker har alltså riksdagen i år beslutat en tilläggstull av 70 kronor utöver tulltaxans 80 kronor för 100 kg. Nu har Kungl. Maj:t begärt, att detta icke skall vara gällande för sjukhus, och det förefaller mig vara mycket behjärtansvärt, att det kunde göras ett undantag i detta fall. Vi finna också av propositionen, att både kommerskollegium och generaltullstyrelsen hava tillstyrkt saken. Men så kommer nu utskottet och säger, att det är tveksamt, huruvida det kan gå an med hänsyn till 63 § riksdagsordningen att upptaga denna fråga till behandling i riksdagen, då frågan redan vore avgjord. Och utskottet säger, som nyss anförts från statsrådsbänken, att man på grund därav funnit sig i denna del böra avstyrka bifall till propositionen. Utskottet yttrar sig sålunda icke i själva sakfrågan.

Nu skulle det vara frestande nog även för mig att i likhet med herr statsrådet endast gå in på själva sakfrågan, där jag fullständigt delar herr statsrådets uppfattning angående önskvärdheten av att man verkligen kunde göra ett undantag för dessa varuslag. Men det må tillåtas mig, herr talman, att för den, som kan vara tveksam rörande grundlagstolkningen, även få säga ett ord, varvid jag naturligtvis icke går in på några egna uppfattningar utan nöjer mig med vad som står i själva grundlagen och de kommentarer, som finnas till grundlagen. I 63 § riksdagsordningen heter det: »Vad kamrarna sammanstämmande besluta, det vare riksdagens beslut.» Men sedan tillägges det: »Bliva kamrarna ej, efter den behandling ovan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hava för den riksdagen förfallit.» Så kommenteras detta av professor Malmgren så, att fråga, som varit före, icke kan vidare upptagas vid samma riksdag. Skulle man sålunda följa den grundlagstolkning, som professor Malmgren gör, så skulle vi icke nu kunna upptaga denna sak. Men om jag som lekman läser grundlagsparagrafen, så kan jag icke finna, att där står annat, än att vad kamrarna sammanstämmande besluta, det vare riksdagens beslut. Men där finnes intet angivet, såvitt jag kan förstå, varför man icke återigen skulle kunna upptaga frågan. Och det synes mig vara ganska orimligt, om man icke skulle kunna göra det, därför att det ju kan under en riksdag inträffa förhållanden av den utomordentliga vikt och betydelse, att man helt enkelt är nödsakad att ånyo upptaga en fråga till behandling. Då måste man gå den väg, som professor Reuterskiöld talar om i sin kommentar, och som finnes omförmäld i en reservation till utskottets betänkande. Han säger, att det skulle vara meningslöst att anse även Kungl. Maj:t förhindrad att ånyo anhängiggöra samma ärende, då Kungl. Maj:t i alla fall kan sammankalla en ny riksdag för att fatta ett beslut.

Jag har ytterligare styrkts i denna min uppfattning därigenom, att enligt vad jag i går erfor — jag har icke läst det själv — åtminstone en grundlagstolkare, som erkännes såsom högtstående, nämligen Rydin, har den uppfattningen, att regeringen i varje fall kan vara berättigad att på nytt upptaga en fråga. Nu behöver jag icke inlåta mig på, huruvida ett utskott eller en enskild kammarledamot kan upptaga den. En enskild kammarledamot kan icke väcka en motion under riksdagens lopp — d. v. s. efter motionstidens utgång — annat än på grund av en inträffad särskild händelse. Men i detta fall kan man icke säga, att så är förhållandet, och därför nöjer jag mig för ögonblic-

ket med att endast konstatera, att Rydin säger, att Kungl. Maj:t kan upptaga en fråga till förnyad behandling i form av en proposition.

Detta föranleder mig till att nu här i kammaren göra ett yrkande, som står i överensstämmelse med det yrkande, som tidigare blivit gjort i första kammaren, nämligen att kammaren ville besluta återremittera utskottsbetänkandet i vad det rör den punkt i tulltaxan, som det här är fråga om, nämligen punkt 227, »fotografisk film, alla slag».

*Ang. vissa
ändringar i
gällande
tulltaxa.
(Forts.)*

Med herr Lindman förenade sig herr *Olsson* i Ramsta.

Herr Björklund: Herr talman! Efter den utgång, som detta ärende har fått i första kammaren, tror jag det kan vara lämpligt att avstå från någon längre debatt här och likaså lämpligt, att andra kammaren icke i förevarande fall kommer att gå emot första kammarens beslut. Ty vad man än må säga om denna sak, ett torde vara obestriddigt, och det är vad bevillningsutskottet skrivit, att saken är tveksam i och för sig. När det nu är på det sättet, så kunna ju kamrarna i varje fall, även om bevillningsutskottet nu får en bakläxa, vara utskottet tacksamma för att det skrivit såsom det gjort, så att man över huvud någon gång kommer till klarhet på denna punkt.

Jag skall, herr talman, såsom ärendet nu ligger, icke göra något yrkande.

Herr Engberg: Herr talman! Det är alldeles riktigt, såsom den föregående ärade talaren sade, att utskottet har haft fullt fog för att vara tveksamt. För min del skulle jag vilja sträcka mig en smula längre och instämma närmast i den uppfattning, som kommit till uttryck hos professor Malmgren i hans kommentar. Det är dock i detta sista stycke av 63 § riksdagsordningen tydligt utskrivet, att det enda undantag, som gäller, är det som finnes i 65 §. Detta undantag i 65 § gäller, som bekant, gemensamma voteringar. Men med detta enda undantag gäller generellt, när kamrarna stannat i olika beslut, vad som står i 63 §, att »bliva kamrarna ej, efter den behandling ovan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan — — — anses hava för den riksdagen förfallit.»

Herr Lindman stödde sig i vad det gäller samstämmiga beslut på professor Reuterskiöld och professor Rydin. Med all respekt för professor Reuterskiölds uppfattning i grundlagsfrågor, som ofta är mycket skarpsinnig, så nödgas jag för min del hävda, att jag tror, att han här har låtit förläsa sig av en något för konstruktiv fantasi, om uttrycket tillåtes. Det är nämligen att märka, att han i sin grundlagskommentar inför en boskillnad mellan Kungl. Maj:ts rätt och motionärs rätt, som jag måste betrakta såsom en ganska djärv teoretisk spekulation. Det hävdades i första kammaren av herr Trygger, att den enda utväg, som återstode för Kungl. Maj:t att rätta till ett redan fattat beslut vore att för en viss frågas skull inkalla en urtima riksdag. Men det finns en annan väg, herr talman, och det är, att man motionsledes med stöd av bestämmelsen om under riksdagen inträffad händelse gör en framställning. »Under riksdagen inträffad händelse» är nämligen ett ytterst tänjbart begrepp. Och går man tillbaka i vår grundlagstolkning och grundlagspraxis, skall man finna, att under denna hatt kan rymmas åtskilligt.

Jag anser, att riksdagen bör vara mycket konservativ, då det gäller grundlagsfrågor, och icke ge efter i onödan. Och så klar, som bestämmelsen här är i 63 §, kan jag icke finna, att Kungl. Maj:t har fria händer att på det sätt, som här skett, komma tillbaka. Jag tror, att om man tänker sig detta tillämpat i andra frågor och för framtiden, så är gärdet fullständigt upprivet och denna 63 § överkorsad. Och jag föreställer mig, att skall det bliva en praxis i överensstämmelse med vad herr Lindman här hävdade, så blir nog nästa steg, att man också från kammarledamöternas sida gör anspråk på en motsvarande rät-

Ang. vissa
ändringar i
gällande
iulltaxa.
(Forts.)

tighet att ha den handlingsfrihet oförkränkt, som enligt herr Lindmans mening Kungl. Maj:t här skall hava.

Såsom intresserad av grundlagsfrågor har jag, herr talman, ansett mig böra yttra min mening i denna fråga, och det är kort och gott den, att bevillningsutskottet har haft mycket starkt fog för den tveksamhet, åt vilken det givit uttryck, och att det riktiga är, att man respekterar grundlagsbestämmelsen sådan den här står. Och grundlagen skall ju tolkas efter sin ordalydelse.

Herr **Lindman**: Herr Engberg behöver nog icke vara bekymrad för att icke jag vill vara konservativ vid tolkning av grundlagen. Det är jag i allra högsta grad. Men när jag läser detta, så kan jag i alla fall icke finna, att herr Engberg har rätt, därför att herr Engberg lägger in i detta sista stycke av § 63 någonting, som enligt min uppfattning icke står där.

Det står nämligen där — jag ber om ursäkt, att jag upprepar det — att »vad kamrarna sammanstående besluta, det vare riksdagens beslut». Det är riksdagens beslut, vare sig det tillkommit genom samstämmiga beslut av kamrarna eller genom gemensam votering eller på annat sätt. Men det står icke ett ord om att icke frågan kan återigen upptagas vid samma riksdag. Därom står ingenting i denna sats, utan det kommer i nästa mening av samma paragraf, där det står: »Bliva kamrarna ej, efter den behandling ovan är nämnd, om ett beslut ense, skall frågan, utom i de fall 65 § upptager, anses hava för den riksdagen förfallit.» Det är alltså för det fall, att kamrarna *icke* komma överens utan fatta olika beslut, som frågan förfallit. Det är endast *då*, som en fråga icke, enligt vad jag tror, kan återigen upptagas vid samma riksdag.

Med vad jag uttalade nyss, och som herr Engberg åberopade, nämligen att i varje fall borde Kungl. Maj:t genom en proposition hava rätt att ånyo upptaga en fråga, avsåg jag ingalunda att försöka knäcka den frågan, om detta kan göras genom en enskild riksdagsman eller genom ett utskott, utan jag håller mig för ögonblicket i den delen allenast till att det kan ske genom en kunglig proposition, varom även Rydin yttrat sig. Och detta är det fall, som just nu föreligger. Det var därför jag uttalade detta. Jag lämnade fullständigt öppen den frågan — den hör icke till saken vid behandlingen av denna fråga — huruvida även en enskild riksdagsman kan genom en motion komma med förslag beträffande en fråga, som har varit föremål för riksdagens tidigare beslut.

Herr **Olsson** i Gävle: Herr talman! Jag hade icke tänkt yttra mig efter den förklaring, som herr Björklund gav, men jag föranleddes därtill, då herr Engberg så bestämt framhöll, att han ansåg, att bevillningsutskottet hade rätt.

Jag skall icke lägga mig i tvisten om vem som har rätt på denna punkt, konstitutionellt sett. Jag medger, att det uttalande, herr Björklund gjorde om tveksamhet beträffande lagtolkningen, är nog den försiktigaste ståndpunkten. Men jag ber att få påpeka att det jag avsett med min blanka reservation och det jag här vänder mig emot är, att bevillningsutskottet icke har varit konsekvent. Det är nämligen på det sättet, herr talman, att av de fem rubriker, det här gäller, är det endast två, den om vägglusgaser och den om röntgenrör, som icke tidigare varit före vid denna riksdag, under det att de övriga tre tidigare varit under riksdagens behandling i samband med de s. k. söndagstullarna. Om man sålunda skulle vara konsekvent här, skulle man yrka avslag även på punkten 1057, d. v. s. noten beträffande automobil tillbehör, och rubriken, som upptar blixtlås. Men det har bevillningsutskottet icke gjort. Utskottet har tagit en enda av rubrikerna och låtit de övriga två passera, ehuru de vid en formell tolkning borde fallit in under precis samma bestämmelse som den fotografiska filmen.

Herr Björklund: Herr talman! Jag kan icke låta herr Olssons uttalande stå alldeles oemotsagt här, ty det skulle strängt taget betyda, att man tillät honom pådyvla bevillningsutskottet saker och ting, som det icke gjort sig skyldigt till. Har det syndats här, så har det i alla fall syndats av Kungl. Maj:t på denna punkt. Men jag tror icke, att man får tolka saken på det sätt, som herr Olsson här behagat göra. Visserligen har herr Olsson rätt så till vida, att man i bevillningsutskottet på uppdrag av Kungl. Maj:t även har behandlat dessa övriga av honom omtalade rubriker. Men där gäller det icke samma *varor*, som man i ifrågavarande tidigare fall behandlat. Därför anser jag för min del icke, att man kan komma till den slutsats, som herr Olsson här kommit till.

*Ang. vissa
ändringar i
gällande
tulltaxa.
(Forts.)*

Herr talman! Jag har fortfarande intet yrkande.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen först given proposition på bifall till det under överläggningen framställda yrkandet om återförvisande till utskottet för ny behandling av utskottets hemställan, så vitt anginge Kungl. Maj:ts förslag rörande tulltaxenummer 227, fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare blev på herr talmannens dära framställda proposition utskottets hemställan i övrigt av kammaren bifallen.

§ 8.

Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter biföll kammaren utskottets däri gjorda hemställan.

§ 9.

Härefter företogs till avgörande bankoutskottets utlåtande, nr 30, i anledning av vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Herr talmannen meddelade, att förevarande utlåtande komme att föredragas punktvis, samt föreslog, att kammaren måtte medgiva, att endast kantrubrikerna till de olika punkterna finge uppläsas.

Detta förslag blev av kammaren bifallet.

Punkterna 1—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33, angående pension åt tvätterskan Selma Alexandra Bergqvist och skomakeriarbetaren K. E. Lindersson.

I en till riksdagen avlåten, den 26 februari 1932 dagtecknad proposition, nr 157, hade Kungl. Maj:t under punkten 4 föreslagit riksdagen medgiva, att tvätterskan vid Upplands regementes tvättrinättning Selma Alexandra Bergqvist, född Lundin, och skomakeriarbetaren vid samma regementes intendenturverkstäder Karl Erik Lindersson finge från och med månaden näst efter den, varunder de avginge från sina anställningar, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årliga pensioner, Selma Alexandra Bergqvist till belopp av 660 kronor och Lindersson till belopp av 792 kronor.

*Ang. pension
åt tvätterskan
S. A. Bergqvist
och skomakeri-
arbetaren K.
E. Lindersson.*

Andra kammarens protokoll 1932. Nr 40.

Ang. pension åt tvätterskan S. A. Bergqvist och skomakeriarbetaren K. E. Lindersson. I samband härmed hade utskottet till behandling förehafat en i anledning av Kungl. Maj:ts förslag inom andra kammaren av herr *Andersson* i Stockholm väckt motion, nr 453, vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta att tilldela tvätterskan Bergqvist en årlig pension med 720 kronor och skomakeriarbetaren Lindersson en årlig pension med 900 kronor.

(Forts.)

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen, med avslag å ovanberörda motion, i vad den skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag, måtte bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Johansson* i Östersund, *Bäcklund* och *Höglund* i Göteborg förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning och den i ämnet väckta motionen måtte medgiva, att tvätterskan Bergqvist och skomakeriarbetaren Lindersson finge från och med månaden näst efter den, varunder de avginge från sina anställningar, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årliga pensioner, den förra till belopp av 720 kronor och den senare till belopp av 792 kronor.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Höglund i Göteborg: Herr talman! Det är knutet en reservation till denna punkt, avgiven av herrar *Johansson* i Östersund, *Bäcklund* och under-teknad, om utökning av den föreslagna pensionen för en av de kvinnor, som här äro i fråga. Det är dock, herr talman, inga nya vägar vi här beträda. Redan förut ha personer i precis samma ställning erhållit just 720 kronor, och arméförvaltningens intendentsdepartement säger att i fråga om änkan Bergqvist borde det — enär hennes anställningstid i statens tjänst den 28 april 1932 kom upp till 20 år — »fastställas ett grundbelopp av 350 kronor om året». Det skulle alltså betyda, att om utskottet följt arméförvaltningens intendentsdepartements förslag, skulle hon fått 732 kronor i understöd. Reservernerna begära nu, att hon skulle få 720 kronor.

Vi ha då gjort vissa jämförelser och funnit, att icke mindre än två kokerskor år 1930 erhållit sådan pension. Det var kokerskan vid Jönköping-Kalmar regemente *Augusta Jonsson* med 20 tjänsteår, som på Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 57 år 1930 erhållit 720 kronor, och det var kokerskan vid intendenturkompaniet å Karlsborg *Hilda Björling*, som likaledes på Kungl. Maj:ts förslag fått 720 kronor. Och intendentsdepartementet säger också i sin redogörelse för denna tvätterska Bergqvist, att hon måst sluta på grund av sjukdom, och av vad som framgår torde det inte vara omöjligt, att denna sjukdom åsamkats just under hennes tjänst.

Ja, jag skall icke längre upptaga tiden. Jag vill bara vädja till kammaren, att när dylika skäl och omständigheter verkligen föreligga, låta sitt goda hjärta tala och sålunda bevilja denna tvätterska 60 kronor utöver det föreslagna beloppet, sålunda 720 kronor. Till denna reservation ber jag, herr talman, att få yrka bifall.

Herr Winkler: Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till utskottets hemställan. Detta är ett ärende, som vi noga undersökt, när vi hade det uppe till behandling. Men det är rätt lång tid tillbaka.

Nu säger herr Höglund »kokerskan» och »kokerskan», men det är ingen kokerska, det här gäller, det är en tvätterska, och till tvätterskor har, såvitt jag vet, aldrig utgått högre belopp än 660 kronor. Det ansågs från statskontorets sida tvivelaktigt, huruvida något understöd alls borde beviljas, då hon icke varit anställd mer än 20 år och var ungefär 50 år gammal, då hon kom

in i statens tjänst. Jag försäkrar, att det angående understödsbeloppen finnes vissa nyanser mellan sådana kvinnor som dessa. En kokerska brukar få 720 kronor men en tvätterska brukar, herr Höglund, icke få mer än 660 kronor.

Jag hemställer i alla fall om bifall till utskottets hemställan, ty om vi ge tvätterskorna 720 kronor, kommer det att medföra förhöjda understöd åt kokerskorna, ty de böra ju få något mer än tvätterskorna. Jag hemställer, att vi följa den praxis, som hittills tillämpats i bankoutskottet.

*Ang. pension
åt tvätterskan
S. A. Bergqvist
och skomakeri-
arbetaren K.
E. Lindersson.
(Forts.)*

Herr **Höglund** i Göteborg: Herr talman! Jag ber om undseende. Det är verkligen sant, som herr Winkler säger, att det är en tvätterska, det gäller. Men jag anser för min del att dessa båda slag av anställningar borde kunna bli betraktade ungefär som likartade. Jag tycker, att en tvätterska gör lika stort skäl för sig som en kokerska, och under sådana förhållanden bör hon ha rätt att erhålla ungefär samma förmåner.

Jag ber som sagt att få ändra, det jag sade. Det gäller en tvätterska. Men oaktat detta bibehåller jag fortfarande min uppfattning om, att man bör bifalla reservationen.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner å de därunder förekomna yrkandena; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 34—83.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 10.

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört bankoutskottets utlåtande, nr 31, i anledning av vissa framställningar angående pensioner och understöd, att utgå av affärsdrivande verks medel m. m.

Punkterna 1—13.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 14, angående årligt understöd åt förre stallkarlen Axel Andersson.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 254, hade herr *Björklund* föreslagit, att riksdagen ville besluta tilldela förre stallkarlen Axel Andersson i Hässleholm ett årligt understöd, att utgå från och med år 1932 och med belopp, som kunde anses vara skäligt.

*Ang. årligt
understöd åt
förre stall-
karlen Axel
Andersson.*

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Vid denna punkt var fogad reservation av herrar *Bäcklund*, *Lovén* och *Höglund* i Göteborg, vilka yrkat att riksdagen i anledning av förevarande motion måtte medgiva, att förre stallkarlen Axel Andersson finge från och med den 1 januari 1932 under sin återstående livstid av trafikmedel uppbära en årlig pension av 384 kronor.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr **Lovén**: Herr talman! Denna motion har i utskottsutlåtandet avstyrkts, och detta huvudsakligen på de skälen, att den man det här är fråga om endast skulle varit tillfälligt anställd, icke haft befattning motsvarande

Ang. årligt understöd åt förra stallkarlen Axel Andersson.
(Forts.)

ordinarie tjänst, och därför endast vid behov använts. Så har man sagt, att han hade dagavlönning och icke fast avlöning såsom extra ordinarie personal, och därför har man kommit till det slutresultatet, att han icke borde ha pension.

Nu är det i alla fall så, att dessa tillfälliga tjänstemän, som användas tillfälligtvis vid statens järnvägar, användas vissa tider eller viss tid i en följd. De kunna icke åtaga sig något annat arbete. De måste stå till statens järnvägars förfogande när som helst. Jag tror, att det är blott posten och telegrafan, som ha dylika befattningar utom järnvägen, befattningar, där vederbörande få stå till förfogande att inkallas till tjänstgöring när som helst. Det är klart, att en sådan man icke kan skaffa sig arbete annat än tillfälligtvis, någon timme. När han sedan blir gammal och sjuklig, går han till på köpet miste om allt understöd, trots att han under omkring 15 år varit i statens järnvägars tjänst. Dessa skäl ha gjort, att jag och ett par kamrater ansett, att han borde få åtminstone det, som järnvägsstyrelsen ansåg borde beviljas. Han borde åtminstone få 400 kronor om året i understöd.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen, som omfattar ett med 12 jämnt delbart belopp, 384 kronor.

Herr Winkler: Herr talman! Jag ber att få hemställa om bifall till bankoutskottets utlåtande även i denna punkt. Det är, som herr Lovén medgivit, icke någon fast anställd person, det här gäller, utan det är fråga om en s. k. tillfällighetsarbetare. Och det framgår tydligt av utskottsutlåtandet, att han ett visst år, med sin lön på 7 kronor om dagen, icke har förtjänat mer än 441 kronor. Ett annat år har det varit 714 kronor och ännu ett annat år 2,451:36 kronor. Järnvägsstyrelsen påpekar, att han varit tillfälligt anställd sedan han var 48 år gammal.

Men det är icke bara så som herr Lovén erkänner, att vederbörande icke bruka få understöd och pension, när det gäller s. k. tillfällighetsarbetare, utan det är dessutom så, att minimitiden för att få pension är 20 år. Och denne man har bara tjänstgjort tillfälligtvis under 15 år. Det går icke an, herr Lovén, att på ett enkelt yrkande få ett sådant beslut igenom i riksdagen. Och jag hemställer därför, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Det förhållar sig icke heller så, att järnvägsstyrelsen tillstyrkt ett belopp av 400 kronor, utan järnvägsstyrelsen har på det bestämdaste avstyrkt, att understöd i detta fall skulle beviljas, under den motivering, som jag påpekade. Men den slutar med att hemställa — man vet nämligen inom järnvägsstyrelsen hur det går till här i riksdagen: att det kan slumpa sig att i hastigheten en motion som icke har skäl för sig beviljas — att han i så fall åtminstone icke bör ha över 400 kronor.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till bankoutskottets utlåtande.

Herr Björklund: Ja, herr talman, det är alldeles klart, att i en fråga som denna måste man förnämligast vädja till kammarledamöternas goda hjärta, om man skall tänka sig att få saken igenom.

När herr Winkler emellertid säger, att denne man har haft en s. k. tillfällig anställning, vill jag icke bestrida detta utan erkänna, att anställningen varit av tillfällig art. Men detta kan för mig, som känner förhållandena ganska ingående beträffande dessa tillfällighetsarbetare vid järnvägen och de tider, då de tagas i anspråk, icke verka avskräckande. En man går 15 år var eviga sön- och helgdag vid järnvägen. Han skall stå till förfogande, närhelst man behagar kalla honom, såväl natt som dag. Det förefaller mig, som de förmåner, som den ordinarie personalen och den fast anställda personalen ha, äro i och för sig synnerligen väl berättigade. Men det bör i någon mån åtminstone

även kunna vara berättigat, om en människa i den arbetsanställning, som förevarande Andersson står i, erhåller något. Det bör kunna vara rimligt, att han någon gång skulle kunna få något i ersättning för all den söndagstjänstgöring och den natttjänstgöring, som han har att utföra, då den ordinarie och fast anställda personalen är fri. Så tycks emellertid ingalunda vara förhållandet, utan när denne man, efter att ha tjänstgjort och passat upp vid järnvägen i 15 års tid och när upp till en ålder av 65 år, får han icke lov att tjänstgöra vid järnvägen, utan skall han utan någon som helst ersättning avlyftas från denna tjänst. Det förefaller mig, som om det kunde vara en smula rim och reson i att man nu gäve någon ersättning, när personen i fråga — och många gelikar med honom, det vill jag gärna erkänna — icke kan få utföra det arbete, han av järnvägen förut ansetts lämpad att utföra, när han jämt och ständigt gått på vakt och absolut icke kunnat åtaga sig annat arbete under denna tid. Det kan väl icke vara orimligt, om andra kammaren för sin del skulle bifalla den reservation, som lyder på ett årligt understödsbelopp av 384 kronor att utgå av trafikmedel. Jag må ju säga, att jag skulle, under förutsättning att jag suttit i bankoutskottet, i ett sådant fall som det föreliggande haft svårt att skaffa mig några andra principer än dem, som skulle tillåtit mig att säga, att är det så, att vederbörande har varit så att säga skjutshäst vid statens järnvägar, så må skjutshästen även den gången, han praktiskt taget är utsliten för sina återstående dagar, erhålla någon liten pension ifrån staten.

Ja, herr talman, jag vill i likhet med vad herr Lovén gjorde yrka bifall till den reservation, som är avgiven av herrar Bäcklund, Lovén och Höglund i Göteborg.

Herr Winkler: Herr talman! Om det hade varit så, att denne man tjänstgjort i 20 år, kunde det varit möjligt för bankoutskottet att utan att befara mycket betänkliga konsekvenser vara med om att tillstyrka detta. Men nu är minimitiden även för ordinarie tjänstemän 20 år. Och då anser jag det så mycket betänkligare att låta en tillfällighetsarbetare få understöd, när han endast tjänstgjort 15 år på detta tillfälliga sätt.

Herr Wikström: Herr talman! Jag skulle vilja tillåta mig att varna den lilla del av kammaren, som finnes här, att icke låta sig under intrycket av en valborgsmässostämning gå med på ett bifall till reservationen i detta fall. Det är i detta fall ofrånkomligt, att utskottet följer vissa bestämda linjer och principer beträffande anställningstid och tjänstgöringsförhållanden, när det gäller beviljande av dessa pensioner. Skulle nu denna reservation bifallas, är det ofrånkomligt, att detta skulle föra in inom området för de pensionsberättigade en helt ny stor kategori, som skulle föranleda bankoutskottet mycket besvär och staten stora utgifter.

Jag hemställer till kammaren att följa bankoutskottet i detta avseende. Jag tror det skulle vara högst beklagligt, om reservationen skulle komma att i en hastig vändning bifallas.

Herr Björklund: Herr talman! Angående de 20 åren skall jag be att få upplysa om att fastän vederbörande man icke är upptagen i järnvägens tjänsterulla mer än dessa 15 år, har han åtskilliga år förut varit sysselsatt i järnvägens tjänst med kollossning, ett arbete, som emellertid utföres på räkning. Jag vill också tillägga, att de belopp, som herr Winkler här räknar upp, äro de belopp, för vilka vederbörande är tecknad i extraordinarielistorna. Men allt det arbete, han utfört på räkning i statens järnvägars tjänst, är icke inräknat häri.

Ang. årligt understöd åt förre stallkarlen Axel Andersson.
(Forts.)

Ang. ärligt
understöd åt
förra stall-
karlen Axel
Andersson.

(Forts.)

Jag vill till herr Wikström vidare säga, att icke känner jag någon särskild valborgsmässostämning. Huruvida herr Winkler eller andra ledamöter äro besjälade av en sådan stämning redan på den tidpunkt, vi nu befinna oss, vet jag ej. Jag tycker det är väl tidigt klockan 1 på dagen. Men jag tror ändå icke, att jag gör mig skyldig till någon större synd, om jag försöker locka kammarens ledamöter med mig och rösta för den lilla pension, som här är i fråga.

Jag yrkar fortfarande bifall till reservationen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Lovén, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i punkten 14 av utskottets förevarande utlåtande nr 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Punkterna 15 och 16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 11.

Härpå upptogs till behandling bankoutskottets utlåtande, nr 32, i anledning av vissa framställningar rörande pensioner eller understöd åt efterlevande till vissa i statens tjänst anställda personer m. fl.

Punkterna 1—7.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. ifråga-
satt pension åt
t. f. sekre-
teraren C. A. O.
Cronströms
änka.

Vid härpå skedd föredragning av punkten 8 angående pension åt t. f. sekreteraren C. A. O. Cronströms änka Agda Helena Elisabeth Cronström, född Arbin, anförde:

Chefen för finansdepartementet herr statsrådet **Hamrin**: Herr talman! Bankoutskottet har i det nu förevarande betänkandet behandlat 91 framställningar från Kungl. Maj:t rörande pensioner, och beträffande 90 av dem har bankoutskottet tillstyrkt bifall — i fråga om 4 av desamma med några, dock obetydliga ändringar. Beträffande den nu föredragna punkten har emellertid bankoutskottet hemställt om avslag. Det kan förefalla egendomligt, att jag tillstyrkt Kungl. Maj:t att framlägga denna proposition, som ju i stort sett är ett upprepande av en proposition, som avlämnades till förra årets riksdag.

Jag ber emellertid att med några ord få angiva anledningen till att jag återkommit med en framställning om pension till änkan Cronström.

Det var så förra året, som kammarens ledamöter behagade erinra sig, att det uppstod ganska långa debatter rörande ett par framställningar, som Kungl. Maj:t gjort och som avsågo hjälp åt änkor efter docenterna Sköld och Söderström. Kungl. Maj:t hade hemställt om bidrag till barnens uppfostran med 384 kronor för vardera av dessa två änkor. Bankoutskottet hemställde om bifall till Kungl. Maj:ts förslag, men riksdagen beslöt att tillerkänna änkan Sköld och änkan Söderström 600 kronor var, förutom ett uppfostringsbidrag på 384 kronor till ankornas barn. Änkan Cronström fick däremot icke någon pension, utan riksdagen beslöt att avslå Kungl. Maj:ts hemställan i den delen, men tillerkänna jämväl henne 384 kronor som uppfostringsbidrag. Jag har svårt att tänka mig, att detta berodde på annan omständighet än den att frågan om pension åt Cronströms änka av riksdagen behandlades först. Det fanns icke samma personliga intresse för denna änkas ekonomiska förhållanden, som beträffande de andra båda. Jag åhörde den långa debatt, som då fördes, med intresse, och när jag sedan erfor, att man tyckte nog, icke minst i bankoutskottet, att det icke blev en riktig behandling av dessa tre sinsemellan likartade ärenden, har jag i år tillstyrkt Kungl. Maj:t att återkomma, och proposition har också framlagts. Nu har emellertid bankoutskottet hemställt om avslag på Kungl. Maj:ts proposition. Jag förstår ju, att jag icke genom ett anförande kan påverka kammaren att fatta något annat beslut än det, som bankoutskottet hemställt om, men jag har ansett mig pliktig att göra dessa erinringar.

Jämför man för övrigt befattningshavarnas ställning och deras tjänstetid så är det alldeles uppenbart, att änkan efter Cronström i första rummet borde ha pension. Av de båda andra ankornas män hade den ene en tjänstetid av 8 år och den andre en tjänstetid av 10 år, medan Cronström hade en tjänstetid av över 18 år, och endast den omständigheten att den tjänst, han innehade i riksförsäkringsanstalten, stod på extra stat, hade gjort, att han icke långt förut erhållit ordinarie anställning. Hade han innehaft ordinarie anställning, hade ju änkan varit pensionsberättigad. I utskottets korta motivering har också påpekats, att änkan Cronström endast är 36 år gammal och innehar ordinarie befattning som småskollärarinna vid Stockholms stads folkskolor. Ja, det är alldeles riktigt, att några direkt ömmande omständigheter icke föreligga, men jag vill blott erinra om att av de båda andra änkor är den ena, som har en hög teoretisk utbildning, också lärarinna och har en god inkomst. Såvitt jag förstår är den åtskilligt högre än den, som änkan Cronström har. Behållningen i de tre dödsbona var 6,000, 5,000 och 10,000 kronor. Intetdera av dessa belopp kan ju anses vara så högt, att någon av änkor kan betraktas som försörd genom avkastningen på det jämförelsevis blygsamma kapitalet. Jag har ingen anledning riva upp någon strid om detta, men jag tycker, att konsekvensen borde ha krävt, att bankoutskottet gått in för Kungl. Maj:ts framställning, då ju riksdagen förra året fattade de beslut, som jag åberopade beträffande de andra. Riksdagen bör väl ändå icke låta sig påverkas av det sakförhållandet, att vissa personer ha framstående förespråkare bland riksdagsmännen, som, om jag får använda ett vulgärt uttryck, »lägga sig ut» för dem. Jag upprepar, att mannen till den änka, som det nu är fråga om, hade i det närmaste dubbelt så lång tjänstetid som den av de båda andras män, som hade den längsta tjänstetiden.

Herr **Winkler**: Herr talman! Ehuru finansministern icke framställde något yrkande, skall jag bedja få säga några ord med anledning av hans anförande. Det är mycket sällan, som bankoutskottet icke förordar Kungl. Maj:ts

*Ang. ifråga-
satt pension åt
t. f. sekre-
taren C. A. O.
Cronströms
änka.
(Forts.)*

Ang. ifrågasatt pension åt t. f. sekreteraren C. A. O. Cronströms änka.
(Porta.)

förslag. Jag anser nämligen, att som regel kan man lita helt på att ett förslag, som kommer från Kungl. Maj:t i ett pensionsärende är mycket bättre förberett än andra. Alla undersökningar äro gjorda, så att man kan tryggt säga ja eller nej allt efter den ställning, Kungl. Maj:t intar till frågan. Men i detta fall medger jag, att det är litet inkrånglat. Fru Sköld skulle aldrig haft pension, men hon fick det i förrförl, om jag icke minns fel, därför att det sattes igång en agitation inom båda kamrarna. Jag minns inte, om det var majoritet för saken i bankoutskottet eller om det var en stor del reservanter. Framställningen om pension till änkan Söderström avslogs, oaktat hon var lika berättigad som änkan Sköld, men jag tror det var året därpå, kom frågan upp på nytt, och man måste då erkänna, att de båda änkorna voro fullständigt likställda, båda unga och i stånd att försörja sig själva, och båda hade de minderåriga barn. Men det är skillnad mellan Cronströms änka och Söderströms änka däri, att fru Cronström har ordinarie anställning med jämförelsevis god inkomst. Huruvida fru Söderström numera har någon tjänst vet jag icke, men jag vet alldeles bestämt, att vid den tidpunkt, då vi behandlade ärendet i bankoutskottet och riksdagen, hade hon ingen tjänst; det är alldeles säkert. Vi ha emellertid ansett, att, om vi förfarit felaktigt beträffande de två andra änkorna, böra vi icke gå längre på den felaktiga väg, som vi slagit in på vid dessa pensionsärendens behandling. Vi skola icke gå så långt, att även unga änkor, som ha fast anställning med jämförelsevis god inkomst, utöver uppfostringsbidrag för sina barn skola få pension. I något sådant fall har hittills åtminstone icke pension blivit tillstyrkt av bankoutskottet.

Jag har bara velat lämna detta meddelande. Med anledning av att det talats om att vissa personer skulle ha bättre utsikter än andra till framgång i bankoutskottet vågar jag påstå, att det finns ingen, som har bättre utsikter att få bankoutskottet med sig i pensionsärenden än Kungl. Maj:ts regering, det må vara den nu sittande eller en annan, ty Kungl. Maj:ts förslag bruka vi utan vidare taga, och många gånger har i bankoutskottet fällts det yttrandet, att det skall vara mycket starka skäl för att gå emot Kungl. Maj:ts förslag i pensionsärenden.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Ang. ifrågasatt årligt understöd åt förre arbetschefen C. L. Westermans änka.

Punkten 9, angående årligt understöd åt förre arbetschefen C. L. Westermans änka.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 129, hade herr *Lundquist* i Rotebro föreslagit, att förre arbetschefen C. L. Westermans änka *Elin Carolina Alexandra Westerman*, född *Kihlbaum*, måtte från och med den 1 juli 1932 under sin återstående livstid, så länge hon förbleve i sitt nuvarande änkestånd, från allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 900 kronor.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr *Lundquist* i Rotebro: Herr talman! Alldeles nyss förklarade vice ordföranden i bankoutskottet, att det är mycket sällan bankoutskottet går emot Kungl. Maj:t i sådana här frågor. Det hände emellertid, som vi hörde, alldeles nyss, och det hände också år 1930, då den dåvarande Kungl. Maj:t lade fram ett förslag om pension åt änkan efter f. d. arbetschefen vid statens järnvägsbyggnader *Westerman*. Samma framställning har jag tillåtit mig att i år upprepa i en motion. Bankoutskottet avstyrker emellertid i år liksom 1930, naturligtvis av, som det heter, principiella skäl. Jag får ju säga, herr tal-

man, att det är gott och väl med principer, men jag tror, att det är icke enbart av godo att låta principrytteriet drivas alltför långt.

Då jag för min del icke kan dela den uppfattning, vartill bankouts-kottet kommit, utan, trots de små utsikterna till framgång, ämnar ställa ett yrkande om bifall till motionen, ber jag med ett par ord få redogöra för vad frågan gäller. Arbetschefen Westerman avgick den 31 december 1926 med pension efter en sammanlagd tjänstetid utav 41 år, därav de sista 26—27 åren som arbetschef vid statens järnvägsbyggnader. Av järnvägsstyrelsens eget uttalande framgår, att han hade förrättat ett synnerligen plikttroget och förtjänstfullt arbete i statens tjänst. Han avled den 5 september 1929. Hans efterlämnade änka, som i år fyller 60 år, är på grund av sjukdom och allmän svaghet, varav hon för övrigt lidit i många år, enligt olika intyg fullständigt icke blott oförmögen till något som helst arbete, utan även urståndsatt till att överhuvud taget sköta sig själv. Det är också intygat, att det icke finns några anhöriga, som på något sätt kunna taga sig an henne.

Jag ber vidare få erinra om, att alla de myndigheter, som på något sätt haft med denna fråga att göra, tillstyrkt pension. Så har järnvägsstyrelsen gjort, så har statskontoret gjort, och så har Kungl. Maj:t av år 1930 gjort. Bankouts-kottet är emellertid den ständaktige tennsoldaten, som icke kan på något sätt ta hänsyn till annat än den principiella ståndpunkt, som utskottet en gång intagit. Till stöd för sitt avstyrkande kan bankouts-kottet icke åberopa en enda myndighet. När järnvägsstyrelsen avgav sitt utlåtande, avgavs emellertid en reservation av en byråchef, som icke kunde dela den uppfattning, som hystes av verkets chef och samtliga övriga i beslutet deltagande. Bankouts-kottet anser tydligen, att denne ende person haft bättre förmåga att bedöma denna sak än såväl järnvägsstyrelsen i övrigt som statskontoret och Kungl. Maj:t av år 1930. Reservanten inom järnvägsstyrelsen anförde bl. a. till stöd för sitt avstyrkande av framställningen, att Westermans lön hade varit sådan, att den enligt hans förmenande bort räcka till för ett tillfredsställande ordnande av hustruns försörjning efter hans död. Bankouts-kottet anser tydligen, att denne reservant ensam av alla förstått att rätt bedöma de möjligheter, som denne f. d. arbetschef haft att sörja för sin efterlevande hustrus framtid. Jag vet icke, vilken ingående kännedom bankouts-kottets ärade ledamöter ha haft om denne reservant, eftersom de fäst sådant avgörande avseende vid hans mening härutinnan. Han har numera slutat vid järnvägen. Jag kan upplysa om att han är en gammal unkarl. Han har själv aldrig varit gift. Men hans omdöme om vilka möjligheter en familjefar har att ordna för sina efterlevandes försörjning fäster bankouts-kottet större avseende vid än vid alla de utlåtanden, som avgivits av vederbörande myndigheter! Jag får för min del säga, att jag tycker, att hans förutsättningar att göra ett vägande uttalande på denna punkt äro ganska tvivelaktiga. Det skall bli mig ett mycket stort nöje att få höra vad bankouts-kottets representanter komma att kunna genmäla på den punkten.

Nej, herr talman, med all respekt för bankouts-kottet, tror jag dock, att i detta fall en något mer allmänmänsklig syn på frågan hade varit på sin plats än den, som kommit till uttryck från bankouts-kottets sida.

Huvudanledningen till att jag tagit upp frågan i år igen, trots att den föll 1930, har varit, att riksdagens avvisande hållning då på det livligaste upprört sinnena på många håll: man har tyckt, att det var ett staten ovärdigt sätt att behandla en gammal efterlevande efter en person, som nedlagt ett sådant arbete i statens tjänst, som den, det här är fråga om. Ett ytterligare skäl, varför jag tagit upp frågan, är att, när riksdagen år 1930 tog ställning till Kungl. Maj:ts förslag, så hade man att gå efter en bouppteckning, som visade en icke obetydligt högre behållning än vad som numera befunnits stå till vederböran-

Ang. ifrågasatt årligt understöd åt förre arbetschefen C. L. Westermans änka.

(Forts.)

Ang. ifrågasatt ärligt understöd åt förra arbetschefen C. L. Westermans änka.
(Forts.)

des förfogande. Änkan hade icke, sedan affärerna avvecklats och sedan hon kunnat flytta från den gamla bostaden o. s. v., mer än 7,000 kronor kvar i kapital. Det skall hon alltså leva på. Jag måste säga, herr talman, att det kan knappt vara värdigt staten som arbetsgivare att bara för att envist upprätthålla vissa principer följa den linje, som bankoutskottet har tillstyrkt. Fastän det är så ytterst få närvarande i kammaren och fastän det inte finns en enda reservant under betänkandet, kan jag inte underlåta att vädja till de få, som äro närvarande, att icke följa bankoutskottet i detta fall, utan att kammaren måtte bifalla motionen och därmed alltså gå in för den pension, som är tillstyrkt av alla myndigheter, som haft med denna fråga att göra, och som av alla dessa myndigheter också förklarats vara i högsta grad behjärtansvärd. Vi skola spara, det är sant, men jag tror inte, att ett bifall till denna motion på något sätt kan menligt inverka på statens ekonomi. Däremot skulle ett sådant bifall ur olika synpunkter vara en akt, värdig staten såsom arbetsgivare, och därför, herr talman, tillåter jag mig, under varmt vädjande till de närvarande ledamöterna, att yrka bifall till den av mig väckta motionen.

Herr Winkler: Herr talman! Jag skall endast i korthet be att få yrka bifall till bankoutskottets hemställan på denna punkt.

Det är riktigt, att vi prövat denna fråga förr, och det har till och med förelegat en kungl. proposition i ärendet, vid vars behandling vi gingo mycket noga till botten med frågan. Jag vill dock inte säga, att vi gått så djupt vid vår prövning, att vi underrättat oss om, huruvida en person, som yttrat sig i saken, är gift eller unkarl. Anledningen till att vi inte ville vara med den gången var, att de högre tjänstemän, som äro anställda vid statens järnvägars byggnadsarbeten och som på grund av sin tjänstgöring flyttas än hit än dit, äro högre avlönade än andra motsvarande tjänstemän vid statens järnvägar, vilket enligt statens järnvägars egen uppgift till bankoutskottet huvudsakligen är beroende på att de icke äro berättigade till någon pension. Att nu här ifrågavarande änka något litet minskat sin förmögenhet, från 11,000 till 7,000 kronor, är inte tillräckligt avgörande för bankoutskottet, ty vi anse, att en sådan tjänsteman, som haft åtminstone 12,000 — om inte det var 15,000 kronor — om året i avlöning, en avlöning som är högre än motsvarande tjänst inom statens järnvägar för personer, som äro fast placerade och som ha rätt till pension för sina änkor, borde haft möjlighet att på betryggande sätt sörja för sina efterlevande. Detta har varit vägledande för bankoutskottet. Jag tror inte, att vi i detta fall kunna ändra oss, hur varmhjärtat än herr Lundquist i Rotebro hemställer om bifall till sin motion, ty det skulle i så fall bli en helt annan inställning till de tjänstemän, som äro anställda vid statens järnvägsbyggnader.

Jag hemställer därför, att kammaren måtte bifalla bankoutskottets yrkande även på denna punkt.

Herr Lundquist i Rotebro: Herr talman! Jag tror, att även de myndigheter, som haft med denna fråga att göra, ha sina principer och att de inte gärna gå ifrån dem. Jag tror, att bankoutskottets ärade vice ordförande kan vitsorda det. Men detta har inte hindrat, att såväl järnvägsstyrelsen, statskontoret som Kungl. Maj:t ansett, att här föreligga så ömmande omständigheter, att principerna måste träda tillbaka.

Det är riktigt, som herr Winkler säger, att dessa tjänstemän vid statens järnvägsbyggnader ha högre lön än motsvarande tjänstemän vid statens trafikerade järnvägar bland annat därför att de icke kunna komma in i änke- och pupillkassan och på den vägen sörja för sina efterlevande. Men det är ju också ett faktum, att åtminstone de, som ha sitt arbete förlagt vid de olika järnvägsbyggnadsarbetena ute i landet, få, såsom herr Winkler sade, flytta än hit och

än dit, och att därför deras levnadskostnader bli väsentligt högre än de befattningshavares, som ha en fast anställning på viss plats. I detta fall tillkommer, såsom järnvägsstyrelsen framhållit, att den nuvarande änkan under många år varit sjuklig och därför måst vistas borta och faktiskt alltså dragit stora extra kostnader. Det är vitsordat, att mannen ifråga alltid fört ett synnerligen sparsamt och tillbakadraget liv och alltså inte kan lastas för att han inte bättre sörjt än han gjort för de efterlevande.

Då man har dessa faktiska förhållanden så tydligt klarlagda av de myndigheter, som närmast bära ansvaret, förefaller det mig, herr talman, som om det icke skulle vara någon risk, ifall riksdagen skulle sätta större tilltro till vad dessa myndigheter sagt än till bankoutskottet, som endast envist fasthåller vid den en gång intagna principiella ståndpunkten och varnar för konsekvenser, som man i detta fall icke kan behöva räkna med.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 10—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 12.

Å föredragningslistan var vidare upptaget bankoutskottets utlåtande, nr 33, i anledning av väckt motion angående beräkning av tjänstgöringstid för rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

I en inom andra kammaren väckt till bankoutskottet hänvisad motion, nr 32, hade herr *Bäcklund m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte förklara, att vid beräkning av tjänstgöringstid för rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa enligt de av 1931 års riksdag beslutade grunderna *all* fullgjord tjänstgöring skulle inräknas.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Uti en vid utlåtandet fogad reservation hade herrar *Bäcklund, Lovén* och *Höglund* i Göteborg förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen, med bifall till den i ämnet väckta motionen, måtte förklara, att vid beräkning av tjänstgöringstid för rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa enligt de av 1931 års riksdag beslutade grunderna *all* fullgjord tjänstgöring skulle inräknas.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Höglund* i Göteborg: Herr talman! Vid detta betänkande är fogat en reservation av herrar *Bäcklund* och *Lovén* samt undertecknad, vari hemställes, att riksdagen, med bifall till den i ämnet väckta motionen II: 32, må förklara, att vid beräkning av tjänstgöringstid för rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa enligt de av 1931 års riksdag beslutade grunderna *all fullgjord tjänstgöring* skall inräknas.

Ja, det är ju därom, som tvisten står. Det gäller inte någon individuell utökning av ersättningen till någon viss gammal soldat utan huru det beslut, som riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag fattade 1931, skall tolkas. Reservanterna anse nämligen, att då icke något i Kungl. Maj:ts proposition gav vid handen,

Ang. ifrågasatt årligt understöd åt förra arbetschefen C. L. Westermans änka.
(Forts.)

Ang. beräkning av tjänstgöringstid för rätt till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)

att icke all tjänstgöring skulle medräknas beträffande de soldater, vilkas anställningstid uppginge till 15 år, i de 600 dagar, som beslutades skola vara ett av villkoren för erhållande av de understöd, som för närvarande utgå, även tjänstgöring för egen utbildning borde medräknas.

Understödet uppgår ju för närvarande till 400 kronor för menig, 430 kronor för vicekorpraler samt 460 kronor för korpraler. Redan 1929 väcktes av herr Bäcklund m. fl. motion om ändring av bestämmelserna för åtnjutande av detta understöd från Vadstena krigsmanshuskassa, och ej heller i denna motion finnes något antytt om att rekryt- och underbefälsutbildning icke skulle få medräknas. I det yttrande, som arméförvaltningen i skrivelse till Konungen den 27 augusti 1929 avgav angående förslaget till ökad rätt att erhålla underhåll, uttalade arméförvaltningen följande:

»För egen del har departementet intet annat att invända mot en sådan utsträckning av rätten till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, som avses i ovannämnda motion, än att departementet anser, att vederbörande skall för underhålls åtnjutande icke blott hava fullgjort tjänstgöring i den omfattning, som i motionen avses, utan därjämte hava varit anställd vid krigsmakten i minst 15 år. Denna tid har nämligen ansetts såsom minimianställningstid vid beviljande av pensioner åt arbetarpersonal i statens tjänst. Någon utredning i ämnet kan departementet emellertid icke förebringa. Det manskap, varom här är fråga, är nämligen sådant indelt manskap, som för åtskilliga år tillbaka i tiden erhållit avsked ur krigstjänst — av det i tjänst varande indelta manskapet äro samtliga berättigade till underhåll, enär ingen indelt anställdts efter den 1 januari 1904 och 20 tjänsteår äro tillräckliga för erhållande av underhåll. Att få reda på huru många av dessa f. d. indelta, som fortfarande äro i livet, skulle säkerligen möta oöverstigligen svårigheter. Även om en utredning liknande den, som verkställdes av 1917 års sakkunniga för utrönande av antalet i livet varande f. d. indelta, som berördes av förslaget om tilldelande av underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa till visst indelt manskap med minst 20 men under 25 tjänsteår — en utredning, som bland annat föranledde omkring 5,000 förfrågningar och påminnelsekrivelser till rikets pastorsämbeten — igångsattes, skulle något tillfredsställande resultat ändå icke kunna ernås, bland annat av den orsaken, att tillförlitliga uppgifter rörande manskapets tjänstgöringsförhållanden helt säkert icke kunna vinnas. Några uppgifter å de kostnader, ett genomförande av förslaget om utsträckning av rätten till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa skulle draga, kunna därför icke, ej ens approximativt, av departementet lämnas. Emellertid kan nämnas, att kostnaderna för genomförande av förslaget om tilldelande av underhåll åt indelt manskap med minst 20 men under 25 tjänsteår, som avskedats före den 1 januari 1910 och var i behövande omständigheter, beräknades uppgå till omkring 100,000 kronor under vart och ett av de första sju åren efter det förslaget trätt i tillämpning för att sedan successivt minskas och slutligen helt upphöra år 1965. Här föreliggande förslag om utvidgning av rätten till underhåll omfattar visserligen manskap, som avskedats jämväl efter den 1 januari 1910, men å andra sidan har genom villkoret om fullgjord viss tjänstgöring underhållsrätten avsevärt begränsats, vadan det är att antaga, att kostnaderna för genomförande av sistnämnda förslag åtminstone icke komma att överstiga ovan angivna beräknade kostnader, även om dyrtids- och pensionstilläggen medräknas.»

I fortsättningen förutsätter arméförvaltningen, att de nya underhållstagnarna skola få underhåll »enligt samma grunder som gälla för fulltjänst manskap». Detta tyder på, att arméförvaltningen beräknat antalet med 15—20 års tjänst ungefärligen lika med dem med 20 men ej 25 tjänsteår — intet är sagt om vilken tjänstgöring, som skall inräknas. Det torde ha tillgätt så, att

arméförvaltningen icke räknat med annat, än att alla, som hade 600 tjänstgöringsdagar (med rekryt- och underbefälsutbildning inräknad) icke skulle uppgå till flera, än att 100.000 kronor skulle räcka. Men när ansökningarna började strömma in om underhåll efter riksdagsbeslutets fattande, kom man underfund med, att man räknat fel. Det uppgives också, att arméförvaltningen väntade rätt länge, innan några beslut meddelades på de inkomna ansökningarna, och man lär också ha gjort undersökningar om, huru många det skulle komma att bliva, genom att fråga sig för på något truppförband. Varför skulle man göra det, om man från början förutsatt — det påstår man ju i yttrandet över årets motion — att rekryt- och underbefälsutbildning icke skulle få medräknas?

I nytt yttrande den 18 februari 1930 anförde arméförvaltningen beträffande kostnaderna för övrigt, enär statskontoret gjort vissa invändningar, följande: »Kostnaderna för den ifrågasatta utvidgningen av rätten till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa komma under alla omständigheter icke att belöpa sig till mer än 100.000 kronor årligen under de första åren för att därefter successivt avtaga — antagligen torde kostnaderna i verkligheten med hänsyn till villkoret om styrkandet av de 600 tjänstgöringsdagarna komma att hålla sig betydligt under dessa beräknade kostnadsbelopp.»

Ej heller här är något sagt om vad slags tjänst som skall ingå, och det vore väl ändå ett starkt skäl att ha åberopat, att rekryt- och underbefälsutbildning icke skulle få ingå, om man nu avsett detta!

Efter 1931 års beslut ha ju dessa gamla soldater levat i den tron, att de skulle erhålla understöd, blott tjänstgöringstiden räckte till. Att så varit förhållandet, därom vittnar ju inte minst det motionerande, som förekommit här i riksdagen detta år, om understöd åt gamla soldater, som naturligtvis levat i den tron, att all tjänstgöring, såväl rekryt- som underbefälsutbildning, skulle medräknas. Men än mera: När Kungl. Maj:t den 19 juni 1931 utfärdade det kungl. brev, vari föreskrevs, att rekryt- och underbefälsutbildning icke skulle medräknas, påstås det ha skett på grund av vad som upplysts i en promemoria, som överlämnats under hand av pensionskamreraren och som åberopas i bankokottets utlåtande.

Herr talman! Jag skall inte uppehålla tiden längre utan endast ännu en gång åberopa, vad reservanterna säga i sin reservation. Jag har försökt gå igenom alla handlingar från 1929, som röra denna sak, och jag har därvid funnit, att icke något varit av den natur, att man därav kunde få det intrycket, att inte alla tjänstgöringsdagar borde medräknas. Jag kan i korthet nöja mig med detta, och mitt yrkande går givetvis ut på ett bifall till den av herr Bäcklund m. fl. vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Holmström: Herr talman! I själva principfrågan, huruvida rekryt- och underbefälsutbildning skall medräknas, då det gäller att fastställa antalet tjänstgöringsdagar för det indelta manskapet för erhållande av pension, skall jag endast göra det uttalandet, att arméförvaltningens ståndpunkt inte kan stå i överensstämmelse med riksdagens mening vid beslutets fattande.

Jag skall sedan be att få göra det påpekandet, att när arméförvaltningen räknar dessa tjänstgöringsdagar för rekryt- och underbefälsutbildning, måste arméförvaltningen begå räknefel. För att visa detta måste jag hänvisa till nästa utlåtande, nr 34. På sidan 3 står en tablå, där man i kolumnen längst till höger finner, att det för förre soldaten Stafström står upptaget inte mindre än 348 dagar för rekryt- och underbefälsutbildning. Två rader längre ned anges motsvarande tid för förre soldaten Roos vara 342 dagar. Dessa siffror måste vara orimliga, ty under den tid, som dessa soldater undergingo sin utbildning, bestod utbildningen av en rekrytskola första året om 50 dagar, en

*Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)*

Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)

rekrytskola andra året om 50 dagar, varefter följde en förberedande korpralskola på 50 dagar och slutligen en korpralskola på 100 dagar, summa 250 dagar. De, som sålunda underkastade sig fullständig utbildning och gingo till och med korpralskolan, kunde aldrig få längre utbildningstid än 250 dagar; detta enligt generalorder för utbildningen under dessa år. Det måste följaktligen vara felaktigt att angiva dagantalet för första utbildningen till 348 resp. 342 dagar, då den längsta utbildningstiden endast var 250 dagar. Att man kommit till dessa höga siffror kan förklaras av det förhållandet, att soldaterna samtidsigt som de voro kommanderade till utbildning även voro beordrade till fullgörande av viss garnisons- och vakttjänst i fästningarna, dit utbildningen under en hel del år var förlagd. Men det är orimligt, att dessa dagar, som voro extra tjänstgöring för dem, skola kunna räknas in i utbildningstiden. Generalorden veta, som jag redan nämnt, inte av mer än 250 dagar såsom högsta utbildningstid. Hade det räknats rätt beträffande de i tablån omnämnda soldaterna, skulle Roos givetvis ha uppnått över 600 dagars tjänstgöring och sålunda vara berättigad till pension.

Jag har, herr talman, velat göra detta påpekande i förhoppning om att en undersökning måtte verkställas, så att armeförvaltningen må kunna — jag säger rent ut — räkna rätt, när det gäller dessa tjänstgöringsdagar.

Med herr Holmström förenade sig herrar *Magnusson* i Skövde, *Laurén* och *Bengtsson* i Kullen.

Herr Winkler: Herr talman! Detta är inte någon vanlig liten pensionsfråga, och de, som läst bankoutskottets utlåtande, finna nog, att det här gäller en mycket stor och betydelsefull fråga i ekonomiskt avseende.

Jag anser, att motionärerna och framför allt reservanterna försöka att genom en bakväg pressa in denna utgift för staten i en helt annan riktning och i ett helt annat omfång än som varit meningen från början. Det var ju så, mina herrar, att herr Bäcklund flera gånger, vill jag minnas, motionerat om ändring av bestämmelserna för pension åt dessa gamla knektar, och alla i kammaren tycka, att det är roligt att göra något för dem, ty det är inte så många, som leva kvar, och det hela kommer inom jämförelsevis kort tid att avvecklas. Därför har bankoutskottet varit mycket frikostigt beträffande motioner om pension åt dessa personer. Slutligen fingo vi frågan löst på det sättet, att bankoutskottet hemställde, att riksdagen måtte skriva till Kungl. Maj:t och begära en omarbetning av bestämmelserna med avseende å pensioner och understöd från Vadstena krigsmanshuskassa.

Ursprungligen är det ju på det sättet, att soldaterna egentligen inte voro några statstjänstemän, ty det var rusthållarna, som höllo dessa soldater. De voro således inga statstjänstemän, och det var även jämförelsevis kort tid, som de tjänstgjorde. Om vi taga i betraktande, vad som står i utlåtandet, nämligen att meniga soldater få högst 400 kronor, vicekorpraler 430 kronor och korpraler 460 kronor om året, måste vi alla medgiva, att det finns inga andra, som i förhållande till den tid, de tjänstgjort, äro så väl tillgodosedda beträffande pensioner som dessa gamla krigsmän. I det nya förslag, som Kungl. Maj:t framlade, medgavs, att blott de tjänstgjort under sammanlagt 15 år, skulle de kunna erhålla pension. Tidigare har motsvarande tid varit 20 och 25 år. Kammaren gick också med på, att de, om de endast tjänstgjort 15 år och hade sammanlagt 600 tjänstgöringsdagar, skulle vara berättigade till samma pension, som de enligt tidigare gällande bestämmelser haft rätt till först efter 20 och tidigare 25 års tjänstgöring.

Jag erkänner, att det står ingenstädes vare sig i motionen, Kungl. Maj:ts förslag eller i riksdagens beslut, att i tjänstgöringstiden inte skall inräknas re-

kryt- och skolutbildningstid, men detta ha vi väl alla, och säkerligen även motionärerna, ansett som en självklar sak. Alla myndigheter, som yttrat sig, och även Kungl. Maj:t ha endast talat om tjänstgöringstid, och ingen av de hörda myndigheterna och inte riksdagen heller har någonsin tänkt sig, att utbildningstiden skulle inberäknas. Detta visas väl allra bäst därav, att man beräknat kostnaderna till endast 100,000 kronor, och det var väl närmast med anledning härav som riksdagen ansåg, att ehuru summan var stor, man nog skulle orka med den; det finns en fond, där pengar härför kunna tagas. Men som reservanterna nu ställa saken, skulle det medföra en kostnad på mellan 600,000 och 700,000 kronor, och det har väl aldrig varit riksdagens mening. Det angives på sidan 12 i utlåtandet, att kostnaden beräknas uppgå till 787,500 kronor. Det är en provisorisk uträkning, som är gjord av arméförvaltningen. Det har väl icke riksdagen ett ögonblick tänkt, att beslutet skulle tolkas så, att det, som man ursprungligen ansåg endast skulle gå till 100,000 kronor, i själva verket skulle kunna — nämligen om man räknade med utbildningstiden — stiga till 787,500 kronor. Och jag förmodar även, att Kungl. Maj:t och riksdagen har rättighet att tolka sina beslut om en sak som icke är utförligt utsagd, när beslutet fattats. Detta ärende har även varit underkastat Kungl. Maj:ts granskning, och Kungl. Maj:t har förklarat, att arméförvaltningen, som icke räknar med utbildningstiden, har rätt i sin uppfattning. Ty så skall det vara, och jag hemställer även att riksdagen måtte förklara, att så varit avsikten, och att vi följaktligen måtte avslå den föreliggande motionen och de reservanters yrkande, som är fogat till bankoutskottets utlåtande. Skall man tänka sig denna nya tolkning, är det nödvändigt med en helt annan utredning, och då kräves det, att detta ärende tages upp på nytt. Men jag tror icke det finnes anledning för dessa gamla knektar att klaga över så pass understöd eller pension, som de efter nu gällande grunder ha rättighet att tillgodoräkna sig.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lovén: Herr talman! Bankoutskottets vice ordförande säger, att reservanterna vilja försöka på en bakväg köra in en utgift för staten, som icke är berättigad.

Nej, saken ligger icke till på det sättet. Saken ligger så till, att man här har genom motions väckande nödgat riksdagen att tolka sitt föregående beslut från fjolåret. Huru tveksam man varit och huru man försökt krångla sig fram till den ståndpunkt man nu kommit till vid uträknande av tjänstgöringstiden för dessa gamla soldater, visar sig, när det står här utskottsmajoritetens utlåtande, vilket hänvisar till ett utlåtande ifrån arméförvaltningens civila departement, följande mening: »I överensstämmelse med denna tankegång . . .» Och sedan står det; »förutsatte departementet härvid, att i den sålunda angivna minimitjänstgöringstiden icke skulle medräknas tid, varunder indelt soldat fullgjort rekryt- och underbefälsutbildning, utan endast regementsmöten samt däremellan fallande tjänstgöring, vilken ej haft karaktär av utbildning.» Nu säger utskottets vice ordförande, att det står ingenstans, varken i motionen eller i utskottets till riksdagen avgivna utlåtande i denna sak, att det skall räknas på det sätt, arméförvaltningens civila departement gjort, utan gör gällande, att man trodde det vara en självklar sak. Nej! Det är det icke. Det står icke någonting om att det skall räknas på det sättet, och då har man icke heller rättighet inom arméförvaltningen att räkna så. Huru man vill komma dessa soldater till livs visar det faktum, att man antecknat, att man skulle varit tveksam om man skulle räkna 900 dagar med all tjänstgöring sammanlagt eller med 600 dagar renodlad tjänst. Och så stannade man vid det sistnämnda. I stället för att räkna med 900 dagars sammanlagd tjänstgöring, räknar man nu med 600 dagars renodlad tjänst. Om man nu gått den andra vägen, och i

*Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.*

(Forts.)

Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)

stället räknat med 900 dagars sammanlagd tjänst, då hade en hel del av dem. som nu icke fått understöd, fått dylikt.

Herr Holmström pekar på en soldat, som hette Roos. Han har 923 dagars tjänst. Han har 581 dagars renodlad tjänst samt 342 dagar för rekryt- och underbefälsutbildning, sammanlagt 923 dagar. Det är ju ett fullständigt lotteri, då man försöker inom arméförvaltningen komma fram till 900 dagar sammanlagt eller 600 dagars renodlad tjänst. Men så är det någon, som gjort en approximativ uträkning, och beräknat, att om man tager 600 dagars renodlad tjänst, slipper en hel del gubbar att få sin pension. Men taga vi 900 dagar, är det ytterligare en del, som skulle få. Nu säger herr vice ordföranden, att det är naturligtvis en självklar sak, att den tid, som vederbörande varit under utbildning i underofficersskola, icke skall medräknas. Men här är t. ex. en soldat, som blir beordrad till denna utbildning, en soldat, som icke velat bli kommenderad till denna utbildning. Det är riktigt, som herr Holmström sade, att den tid, de lågo på dessa fästningar, var sannolikt icke utbildning hela tiden utan även tjänstgöring. Man förklarade i utskottet, att det var ren utbildning. För att klargöra saken skrev jag då till denne soldat och frågade, vad han hade för tjänstgöring i Karlskrona den tid, då han var beordrad dit under de 6 månader, som han låg där. Jag skall be att få citera vad han skriver: »Alla sex månaderna i Karlskrona voro exercisfälttjänst och vakttjänstgöring men i de två sista månaderna ingick även lektioner. Under dessa sex månader var jag på högvakt 42 dygn.» Här bevisas ju fullständigt, att under fyra månader av dessa sex pågick så gott som inga lektioner. Först under de två sista månaderna fick mannen lektioner. Men förut var det full tjänstgöring, och han kommenderades dit. Men detta får icke räknas. Huru kan det vara rim och reson att på detta sätt, på »bakvägar» — för att använda herr Winklers ord — försöka beröva dessa människor en, såvitt man förstår, solklar rätt, som de hade efter riksdagens beslut i fjol. Att denna uppfattning är riktig torde framgå därav, att när Kungl. Maj:t den 30 mars expedierade detta ärende, utgick man ifrån att man skulle tolka riksdagens beslut på det sätt, som vi hade gjort. Men när man sedan började räkna i civila departementet inom arméförvaltningen, fick man Kungl. Maj:t att i administrativ väg den 19 juli 1931 ändra detta så att det endast skulle räknas 600 dagars renodlad tjänst, och underbefälsutbildning skulle icke räknas med. Jag är icke säker på, att jag vågar fälla ett omdöme om vad som är konstitutionellt eller icke, men förvånande är det, att icke konstitutionsutskottet ägnat denna fråga den uppmärksamhet, som den förtjänat, om Kungl. Maj:t verkligen på administrativ väg kan ändra ett riksdagens beslut, då det icke uttryckligen står i det samma, huru det skall vara på ena eller andra viset. Men andemeningen i riksdagsbeslutet var tydligen den alldeles motsatta. Då borde väl frågan i alla fall på nytt underställts riksdagens prövning, om man i detta fall varit tveksam, och icke först en författning i Svensk författningssamling utfärdas, så att man i administrativ väg ändrade ett beslut för att pressa ned det belopp, som man inom arméförvaltningens civila departement tyckte vara för högt.

Nu målade herr vice ordföranden upp för dem, som äro inne i kammaren, att detta skulle kosta förfärligt mycket pengar, över 700,000 kronor. Jag vill meddela kammaren, att för ögonblicket kostar det icke några utgifter alls. Dessa pengar finnas. Det kan hända att, om icke de gamla soldaterna dö ut alltför fort, det kan komma att bliva några mindre bidrag, men för närvarande finnas dessa pengar.

Men så vill jag för det andra göra herr vice ordföranden uppmärksam på att 700,000 kronor borde varken avskräcka honom eller utskottet. Vi röra oss där i bankoutskottet med helt andra siffror än belopp på hundratusentals kronor. Vi röra oss där f. n. med siffror, som äro hart när astronomiska, och därför

tycker jag icke det är så farligt, som herr Winkler påstår. Men det beror ju naturligtvis på vad penningarna skola användas till. Skola de gå till något annat håll, är det icke så kinkigt, men skola de gå till uttjänta soldater, då är det något helt annat. Men tänk på hur mycket de få, var och en av dessa soldater, så blir det nog icke så mycket, som herr vice ordföranden talar om. Det blir inte så mycket, som var och en skall få. Det är inga summor, som kunna avskräcka.

Vad jag sedan har hänvisat till i reservationen, det är att vi måste hålla fast vid att riksdagen beslöt förra gången icke, att det skulle räknas 600 dagars renodlad tjänst, utan att den verkliga tjänstgöringstiden skulle räknas. Riksdagen beslöt, att som tjänstgöring i varje fall skulle räknas dem till godo den tid, då de voro kommenderade till att rycka in. Men sedan har man gått och ändrat och övervägt, om man skulle räkna 900 dagar eller 600 dagar, och funderat ut, vilket som skulle bli billigare för staten. Detta vill jag icke här karakterisera, såsom det kanske borde göras, men man har här begått en orätt mot de gamla soldaterna, så som man tolkat riksdagsbeslutet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **Petersson** i Broaryd: Herr talman! Jag har följt denna fråga med stort intresse i flera år, särskilt sedan 1929, och jag får säga att det resultat, vi stå inför i dag, är för mig mycket överraskande. Kärnpunkten, jag skall försöka koncentrera mig så kort som möjligt, tycks ligga däri, att man måste finna en riktig definition på ordet tjänstgöringsdag, och jag förvänar mig verkligen över, att statstjänarna och övriga pensionstagare taga saken med sådant lugn, enär enligt mitt förmenande riksdagen nu står i begrepp att införa vissa helt nya principer i hela vårt pensionsväsende. Bifalles detta utskotts-förslag som föreligger här, måste det rubba de hittills gällande principerna i vårt pensionsväsende.

Jag skall därefter övergå till att något litet för bankoutskottets majoritet tala om, varför frågan har kommit upp, och varför den verkligen är så stor, som den är.

1901 års härordning, den stadgade 90 dagars tjänstgöring, 68 dagars beväringsskrytskola samt 22 dagars regementsmöte. Jag var med på den tiden som militär, och vad jag här säger är sålunda praktisk erfarenhet. Vid 68 dagars beväringsskrytskola krävdes det ett stort antal instruktörer, mycket mer än staterna för korpraler och underbefäl av manskapklass medgävo. Man måste därför få in andra instruktörer. På detta sätt tvångskommenderades meniga soldater, som hade rutin och voro lämpliga. De kommenderades in av vederbörande kompanichefer — många gånger efter överenskommelse och efter överläggning med vederbörande — därvid kompanichefen tryckte på »du är tvungen att gå in för det helas väl». De ville icke gå in i allmänhet. De ville icke göra dessa 68 dagar. Korpralerna anhöllo om degradation. De läto frivilligt degradera sig. De trodde att det skulle hjälpa, men det gjorde det icke. De blevo tvångskommenderade undan för undan. Det var åren efter 1901, som detta skedde. Då var det här i landet goda arbetsförtjänster, och jag har träffat på upprörande fall då det gällt valet mellan fullgörandet av sin militära tjänsteplikt och inför plikten att fullgöra sin skyldighet som familjeförsörjare. Ett flertal rymde och emigrerade till Amerika. Och detta var män, som säkerligen icke ville detta, men tvingades därtill av omständigheterna. Det är därutinnan av stort intresse att läsa, hur arméförvaltningen trycker på, att det finnes ett så stort antal sökande av pensioner. Ja, vem har framtvingat detta stora antal? Det har riksdagen gjort genom sitt beslut 1901. Det går lätt att bevisa, men jag tror i alla fall icke bankoutskottets majoritet har klart för sig det här. Därför anser jag och har alltid ansett, att det vore staten vär-

*Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.*

(Forts.)

Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)

digt, att vid ett sådant tillfälle som detta visa någon erkänsla för de felgrepp, som då begingos.

Nu får jag verkligen säga, att det icke är bankoutskottets majoritet, som här har största skulden, utan bankoutskottet har blivit lett av arméförvaltningen. Förlidet är förelåg här ett utskottsutlåtande med tillstyrkande till detta krav, och det var baserat huvudsakligast på arméförvaltningens utlåtande. Nu föreligger ett avstyrkande i samma fråga, även detta i huvudsak baserat på arméförvaltningens utlåtande. Sålunda säger jag, att vederbörande härvidlag har tagit intryck och följt vad arméförvaltningen yttrat.

Vi kunna taga ett enda ord av vad arméförvaltningen i denna fråga uttalar. Jag tycker det ger en karakteristik över det hela. Då utredningskravet 1929 beviljades i riksdagen, hänsköts frågan till utredning och remitterades då till arméförvaltningens civila departement. Arméförvaltningen säger här i sin utredning, som återges på sidan 2 i utskottsutlåtandet: »Att utröna» — och så går det över på sidan 3 — »huru många av dessa f. d. indelta som fortfarande voro i livet, skulle säkerligen möta ööverstigliga svårigheter.»

Ja, vet herrarna, när jag läste detta kraftiga uttryck: »ööverstigliga svårigheter», kom jag verkligen att tänka på vad vi i övrigt kunna åstadkomma ute i livet. Om jag går ut på gatorna var som helst i hela vårt land, så är det ju så, att varenda bil, som susar förbi, är registrerad och vägd. Och man ser till, att innehavaren har körkort. Är det värre att taga reda på en gammal soldat än på en gammal fordbil? Men det är ju fråga om intresset här. Hela arméförvaltningens uppträdande i denna sak lägger klart och tydligt den tanken i dagen: det blir mycket, mycket arbete här. Och nu har man funnit på det bästa till sist. Nu skrämmer man för de kostnader, som det skulle kunna draga. Jag anser, att det icke är riksdagen värdigt att göra så, utan att vi måste gå till botten i denna fråga. Vi skola se efter, vad orsaken är att frågan kommit i det läge, den kommit. Och så skola vi skiljas vid dessa gamla hederliga statstjänare, som jag med allt skäl kallar våra gamla soldater. Vi skola skiljas vid dem på ett hederligt sätt, det får kosta vad det vill. Men bankoutskottets majoritet tycks icke vara med på den saken.

Nu kommer jag till frågans behandling. Den har förut här påtalats. Jag skall därför göra det kort. Riksdagsbeslutet kan enligt min mening icke tolkas på annat sätt, än att enligt definitionen all tjänstgöring skall räknas med. Om jag går ut till en post i denna stund, som går uppe vid slottet och frågar mannen där: tjänstgör du eller utbildas du, så svarar han antagligen ögonblickligen: nej detta kan jag, jag utbildas icke, jag tjänstgör. Den frågan är icke konstigare.

Nu vill jag i anslutning till vad som anfördes av kapten Holmström understryka det orättfärdiga i de beräkningsgrunder, som arméförvaltningen i flera fall tillämpat, exempelvis då det gäller garnisonskommenderingar, där vakttjänstgöring varit huvudsaken. Enligt det gamla reglementet och även nu får man ju inte kommendera en man på vakt oavbrutet, utan han skall ha två nätter fria mellan varje vaktkommendering. Men under denna mellantid skall han inte ligga och göra ingenting, utan han skall sysselsättas även under dessa dagar. Då passar man på med underbefälsutbildning under den tiden. Det var i allmänhet sex månader dessa kommenderingar räckte, och under den tiden gjorde han vart tredje dygn vakt. Men då kan ju icke hela denna tid räknas som utbildningstid, utan en tredjedel av de 180 dagarna, d. v. s. 60 dagar, skola väl tillgodoräknas honom. Nu har jag här i min hand ett papper, som visar, att en gammal soldat nekats pension, därför att det fattas 4 dagar i de 600. Antalet av hans tjänstgöringsdagar skulle nämligen ha uppgått endast till 596. Vem som helst kan hos mig få ta del härav. Han hade emellertid gjort en sådan kommendering. Jag frågar, om det är riksdagen värdigt att gå till

våga på sådant sätt. Nej, här tala alla skäl för den av reservanterna intagna ståndpunkten.

Vad skall man sedan säga om de olika kungl. kungörelserna och kungl. breven? Den första kungl. kungörelsen var i full överensstämmelse med riksdagens beslut. Men så kom någon uppe i arméförvaltningen underfund med att det blev ett stort arbete att reda ut allt detta, och då började trappspringandet hos regeringen, och det blev den ändring, som det kungl. brevet av den 19 juni 1931 innehåller, i vilket det ju står, att »på förekommen anledning» utbildningstiden skall undantagas.

Jag skall inte längre uppehålla kammarens tid. Jag hoppas, att andra kammaren står fast vid vad den en gång beslutat. Det anser jag vara det enda riktiga. Jag vill till bankoutskottets ledamöter säga, att när herrarna förlidet år behandlade denna fråga i utskottet, så läste ni arméförvaltningens då föreliggande yttrande på samma sätt som jag. Det gick då i tillstyrkande riktning. Men nu i år har arméförvaltningen i sitt nya yttrande talat om för bankoutskottets ledamöter, hur arméförvaltningens yttrande förlidet år skall läsas, och då kommer man fram till ett avstyrkande. Jag kan inte finna annat än att det är rätt egendomligt med dessa olika tydningar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr **Kilbom**: Herr talman! Efter de anföranden, som hållits dels av den siste talaren och dels av herr Lovén, tycker jag, att det bör vara tämligen klart, att bankoutskottets majoritet har förhastat sig. Jag har på förekommen anledning tillåtit mig titta något på det beslut i frågan, som riksdagen tidigare fattat, och jag kan med bästa vilja i världen inte vindicera fram en sådan tolkning av detta som den, vilken gjorts av arméförvaltningen och sedan av regeringen. Ty det är ju regeringen, som *nu* är ansvarig inför riksdagen, då den har, kan man säga, upphävt riksdagens tidigare beslut, vilken åtgärd från regeringens sida bankoutskottet nu söker täcka. Det måste framhållas, att det i riksdagens beslut icke står ett ord om att pension skulle tillkomma *endast* dem, som ha den tjänstgöringstid, vilken sedan på arméfördelningens förslag av regeringen fastställts. Det finns ingenting därom i riksdagsbeslutet. Det är en alldeles motsatt tankegång, som där återfinnes. Mig synes det således, att det finns fullt fog för herr Lovéns understrykande av att härvidlag borde konstitutionsutskottet haft anledning att undersöka, om icke regeringen överträtt sin befogenhet. Jag vill meddela, att sedan jag blivit påstött i denna sak av gamla soldater på fem olika platser i landet och på den grund börjat intressera mig en smula för frågan, så övervägde jag allvarligt att hos konstitutionsutskottet anmäla vederbörande regeringsledamot för brott mot gällande grundlag. Ty såvitt jag vet står det ingenstädes där, att regeringen har rätt att, såsom här faktiskt skett, upphäva ett av riksdagen fattat beslut.

Därtill kommer emellertid, att man väl i sådana här saker från riksdagens sida bör taga någon hänsyn till hur riksdagens beslut uppfattats av de människor, vilkas förhållanden skulle regleras. Såsom exempel på hur beslutet uppfattas på det hållet, ber jag att få åberopa ett brev, som jag fått från en av dem, som, såsom jag nämnde, vänt sig till mig i denna sak. Mannen ifråga är nerifrån Småland. Jag tror, det kan vara anledning, att såsom en tankeställare för regeringen detta brev får inflyta i riksdagens protokoll. Han skriver som följer: »Riksdagen beslöt i föl i enlighet med en kungl. proposition, att f. d. indelt manskap, som har tjänstgjort under *minst 15 år* och under denna tid haft *minst 600* tjänstgöringsdagar, skulle erhålla understöd ur Vadstena krigs-

Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)

Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.

(Forts.)

manshuskassa *lika med den*, som tjänstgjort i 20 år. Många f. d. soldater blevo hjärtinnerligen glada. Det var uteslutande män, som väl behövde detta tillskott i familjens hårt ansträngda kassa. Fram på våren — observera nu detta, mina herrar — »kommo också annonser i tidningarna om att f. d. soldater, som enligt ovannämnda bestämmelser voro berättigade till pension, skulle inkomma med ansökan därom. Gladeligen skrevo vi våra ansökningar. Tjänste-åren voro både 17 och 18 år, och tjänstgöringsdagarna uppgingo ofta till 700 à 800. Tiden gick, och svaret dröjde. Men äntligen kom det. Det var allmänt *avslag*. Tjänstgöringstiden räckte inte till, ty *utbildningstiden* fick ej räknas. Endast de dagar man tjänstgjort vid möten eller varit beordrad såsom instruktör eller dylikt kunde få räknas. Vad blev nu följden av detta? Jo, praktiskt taget ingen av dessa gamla soldater, som riksdagen ämnat tillerkänna ett välförtjänt stöd, har någon glädje av riksdagens beslut.»

Ligger inte här, frågar jag, det bästa beviset för att några herrar ansett, att här kunde man fingra en liten smula på riksdagens beslut? Den gamle soldaten fortsätter: »Detta är dock, synes det undertecknad, ett underligt sätt av vederbörande myndigheter att tolka lagens mening. Det står bl. a. i beslutet, att dessa pensioner skulle utgå 'enligt *samma* grunder' som för dem, som tjänat i 20 år.» (Detta är också beslutets innebörd, herr vice ordförande i bankoutskottet.) »Nu är att märka», fortsätter brevskrivaren, »att vid tillerkännande av pensioner åt dessa har det aldrig varit tal om några tjänstgöringsdagar eller utbildningsdagar. Skulle man för dessa, som ha 20-årsgränsen, tillämpat samma praxis i fråga om tjänstgöringsdagar respektive utbildningsdagar, hade ingen ens av dem fått pension. Nu få dessa dock pension, och de få även inräkna utbildningstiden.» Varför i all rimlighets namn — jag gör här en ny parentes — anser nu bankoutskottets majoritet, att *en* grund skall vara bestämmande för dem, som tjänstgjort 20 år, och *en annan* för dem, som tjänstgjort bara 15 år? Varför skall för de förstnämnda *såväl utbildningstiden som tjänstgöringstiden* räknas men för de sistnämnda vid sidan av riksdagens beslut av arméförvaltningens civila departement och regeringen framvindiceras en annan bedömningsgrund, enligt vilken dessa icke få tillgodoräkna sig sina utbildningsdagar? Tycker inte herr vice ordföranden i bankoutskottet, att redan härav framgår, att man företagit en tolkning, som under inga förhållanden kan stå sig? Det bör väl rimligtvis vara *lika* bedömningsgrund för alla kategorier, som härvidlag ifrågakomma.

Den gamle soldaten skriver emellertid vidare: »Den som ursprungligen bär skulden till denna egendomliga tolkning av lagen är arméförvaltningen, enligt vad vederbörande regementsintendenter meddelat oss. Den skulle i sin tur dock ha handlat på grund av anvisning av regeringen.» (Det synes mig, som om regeringen borde vara skyldig riksdagen en förklaring först och främst beträffande hela frågan och för det andra beträffande huruvida den inverkat på arméförvaltningen att omtolka riksdagens beslut.) »Man kan verkligen fråga», heter det vidare, »vad som varit anledningen till denna egendomliga utformning av vad riksdagen begärt. De gamla knektarna äro redan i 60-årsåldern. Den tid, under vilken dessa pensioner skulle utgå, är därför jämförelsevis kort. Till yttermera visso är det ej fråga om så stora belopp, att staten genom ifrågavarande tricks skulle kunna göra en avsevärd besparing. Man har dock kanhända menat, att de gamla knektarna skulle vara alltför beskedliga för att våga göra sin röst gällande. Vi tro likväl, att, om det i vår tid skrives och pratas om strunt, det torde vara mera nytta med att en påtaglig orättvisa blotas och kommer fram i ljuset. Att en förvanskning av riksdagens vilja och syfte härvidlag skett, är enligt vårt förmenande höjt över varje tvivel. Ty män, som i riksdagen varit med om beslutets fattande, ha vid förfrågan vid upprepade tillfällen blivit synnerligen överraskade av en sådan tillämpning av

lagen. Vi vilja tro, att riksdagen här bevakar *sin* rätt och att full klarhet vinnes i förevarande fråga.»

För att nu emellertid sammanfatta min mening vill jag anföra följande. Det gäller här först en rent konstitutionell fråga. Enligt mitt förmenande är det klart, att regeringen har handlat oriktigt, då den tillåtit sig att omtolka riksdagens beslut — detta alldeles oavsett om regeringen har *anvisat* arméförvaltningen att handla på sätt som skett eller regeringen *efteråt* godkänt arméförvaltningens förslag. För det andra nödgas jag konstatera, att det, i varje fall såvitt jag kunnat se vid en genomläsning av riksdagens fjolårsbeslut, icke finns någonting i detsamma, som ger skäl för den tolkning, vilken bankoutskottet nu föreslår riksdagen att godkänna och varigenom utskottet föreslår riksdagen att de facto upphäva ett av riksdagen tidigare fattat beslut. Slutligen hoppas jag, att det väl var en felsägning, då vice ordföranden i bankoutskottet talade om de stora kostnaderna. Det har ju redan påpekats, att dessa pengar redan finnas och att det följaktligen inte är fråga om annat än att tillåta ifrågavarande gamla soldater att få den rätt, som riksdagen avsett att ge dem.

Jag tillåter mig, herr talman, att från dessa utgångspunkter yrka bifall till reservationen. Tyvärr måste väl en hel del inom kort avlägsna sig. Detta är sålunda en mycket olycklig dag för behandlingen av denna fråga, som är av så stor vikt för de gamla soldaterna och som ingalunda borde vara mindre viktig för herrarna, som ju alltid vilja slå vakt om »riksdagens anseende». Jag vet inte, om det skulle vara möjligt att genom en återremiss också få ärendets konstitutionella sida prövad och nöjer mig därför som sagt med att yrka bifall till reservationen.

Herr Björling: Herr talman! Då jag varit med om att motionera i den föreliggande frågan skall jag be att få yttra några få ord.

Det är icke första gången, som denna fråga är föremål för riksdagens prövning. Riksdagen har vid olika tillfällen, på grund av motioner, från fall till fall prövat ansökningar från indelta soldater om visst understöd. Man trodde, att i och med riksdagens beslut 1931 hade denna fråga så att säga fått en slutgiltig lösning. Riksdagen gick då in för att understöd skulle ges åt alla, som hade 15 tjänstear och minst 600 tjänstgöringsdagar. Det utfärdades också som vi veta en kungl. kungörelse i mars månad 1931, och denna kungörelse gick då i den riktningen, att det var aldrig fråga om att i dessa 600 dagar icke skulle kunna inräknas rekrytskola och underbefälsutbildning. Men när arméförvaltningens civila departement skulle effektuera beslutet, så visade det sig tydligen, att utredningen var ofullständig. Det fanns icke ekonomiska förutsättningar för tillfället att verkställa beslutet. Det gick så några månader, varefter man gjorde en framställning till Kungl. Maj:t, som då utfärdade en ny kungörelse, vari stadgades, att underbefälsskola och rekrytskola icke skulle få inräknas i det stadgade antalet tjänstgöringsdagar.

Om man studerar handlingarna i målet och börjar med motionen och riksdagsbeslutet 1929 samt propositionen, bankoutskottets utlåtande, riksdagsbeslutet och riksdagens skrivelse 1931, så kan man icke finna något, i alla dessa utlåtanden, som ger stöd för en sådan uppfattning, att rekrytskola och underbefälsutbildning icke skulle få inräknas. Vad nu även gäller den principiella sidan av saken, så förefaller en sådan tolkning fullkomligt orimlig. Det är ju så inom militärväsendet, att alla ha en viss anställningsdag, som rekryter. Därefter få alla sin utbildning både i fråga om underbefäl, underofficerare och officerare, och från den första anställningsdagen räknas tjänstgöringstiden och pensionstiden i alla avseenden. Då är det väl nästan orimligt att göra ett sådant undantag för de indelta soldaterna.

Bankoutskottets utlåtande säger icke mycket. Man kan säga, när man läser

*Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)*

Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)

bankoutskottets utlåtande för i år och även det försvar, som av arméförvaltningens civila departement presterats för sitt handlingssätt, att allt detta är bara en skruvad förklaring att komma ifrån det hela, och man kan gott på detta utlåtande tillämpa den gamla satsen, att »det dunkelt sagda är det dunkelt tänkta». Ty ingen säger något bestämt. utan det bara talas om andemeningen och tankegången i motionärernas förslag o. s. v. I fråga om arméförvaltningens civila departement och bankoutskottets räknemetoder kan jag inskränka mig till att instämma i den polemik, som riktats däremot av flera föregående talare. Motionärerna själva, nämligen de som sitta i utskottet, ha ju emellertid reserverat sig och ha en helt annan tankegång än bankoutskottets majoritet. De åberopade motionärernas tankegång är utförligt utvecklade i den vid utskottsutlåtandet fogade reservationen. Givetvis förhåller det sig så, som herr Wikström redan antytt i annat sammanhang, att en viss valborgsmässostämning råder här i dag, och det torde kanske icke i den stämningens tecken vara möjligt att få kammaren att gå med på och vidhålla sitt beslut av 1931. Det beslutet var ju enhälligt, och de, som i dag rösta för bifall till bankoutskottets förslag, rösta enligt min uppfattning för bifall till något helt annat, än som de voro med om vid 1931 års riksdag.

Givetvis blir det vissa icke så små ekonomiska konsekvenser vid ett bifall till reservationen; men här gäller det ju, vilket jag vill ha utsagt, det gamla hedervärda indelningsverket, som nu står på avskrivning. Man kan då icke annat än beklaga, om avslutningen skall bli sådan, att riksdagen i fråga om visst understöd ger löften det ena året, som den återtager det andra. Jag skulle nära på kunna säga, att det blir icke så värst mycken tack för långvarig och trogen tjänst.

Ja, herr talman, jag yrkar bifall till reservationen.

Herr Wikström: Herr talman! Det är i mycket hög grad att beklaga, att Kungl. Maj:ts proposition i följd och det i följd därav avgivna bankoutskottsutlåtandet icke innehöll klart besked om vad som menades med uttrycket »tjänstgöringsdagar» i den kungl. propositionen, ty det är i själva verket om tolkningen av detta uttryck som hela den här striden står.

Utredningen inom utskottet har emellertid visat, att under förberedelserna till fjolårets kungl. proposition räknade arméförvaltningens civila departement med två olika alternativ. Det var fråga om att de indelta soldater, som hade tjänstgjort i 15 år och under dessa 15 år haft större tjänstgöring, än i allmänhet föll på dessa indelta soldater, också skulle komma in under pensionsbestämmelserna. Nu räknade man, såsom jag nyss nämnde, med två olika alternativ och vägde mellan båda. Det ena utgick ifrån att det skulle räknas med all tjänstgöring, alltså även skolor och liknande tjänstgöring. Man kom då fram till att gränsen skulle sättas till 900 dagar. Det andra alternativet var, att man skulle bara inräkna den så att säga ordinarie tjänstgöringen, och då kom man till att gränsen skulle sättas till 600 dagar. Man valde det senare alternativet. Om man valt det förra alternativet och skrivit 900 dagar samt att däri skulle inräknas skolorna, så hade saken varit klar och därigenom hade man undvikit varje sådan misstolkning som nu förekommit. Man valde de 600 dagarna utan att direkt säga ifrån, att ingen annan tjänstgöring än ordinarie sådan skulle inräknas, och det är på tolkningen av detta som striden uppstått. Å ena sidan mena arméförvaltningen och regeringen, att med tjänstgöringsdagar i det här fallet skulle endast inräknas ordinarie tjänstgöring; och uppenbart är, att hela fjolårets förslag var byggt på den förutsättningen. Det framgår av den ekonomiska utredningen, emedan kostnadssumman för det hela skulle blivit helt och hållet annorlunda, om man utgått ifrån att dessa skolor m. m. skulle få räknas med. Man beslöt alltså i enlighet med regeringens och

arméförvaltningens förslag dessa 600 dagar, utan att såsom sagt säga klart ifrån. När man emellertid här förklarat alldeles bestämt, att riksdagens beslut innebar, att all tjänstgöring skulle räknas med, så vågar jag bestrida detta. I varje fall är det alldeles uppenbart, att förutsättningen för den kungl. propositionen *icke* var, att all tjänstgöring skulle få räknas med, ty då hade såsom redan antytts de ekonomiska konsekvenserna blivit helt andra.

Det framgår av utredningen, att en tolkning av fjolårets beslut i enlighet med vad reservanterna här vilja, det betyder en ökad kostnad av minst 600,000 kronor per år. Det förefaller mig, att reservanterna borde kunnat ge någon antydan också om, hur detta skall finansieras.

Nu sade herr Kilbom helt nonchalant, att pengar visserligen finnas. Ja, det finns en fond, ur vilken dessa medel utgå. Det är räknat med från början, att dessa medel skulle räcka något så när, så länge dessa indelta soldater fortfarande leva kvar och åtnjuta sin pension. Men det är ett faktum, att om reservanternas tolkning godtages av riksdagen, så har kassan strukit med under ett enda år, och redan nästa år måste man bevilja minst ett anslag på en halv miljon för att fylla ut dessa pensioner. Jag föreställer mig, att detta är en historia, som riksdagen icke vill inlåta sig på, allra minst under tider, som vi nu dragas med.

Jag vill slutligen säga som min personliga uppfattning, när här alltjämt slås på känslosträngarna för dessa gamla indelta soldater, att det är dock ett faktum, att det finnes ingen grupp av statstjänare i någon form så rikligt tillgodosedd i pensionshänseende som dessa gamla soldater i förhållande till sin tjänstgöringstid. Överhuvud taget finns det ingen, som får pension för det antal dagar i statens tjänst, som dessa indelta soldater ha haft. Om man nu inte går ned till allra lägsta gränsen, så att den som överhuvud taget gått in i detta soldatyrke skulle pensioneras, så tror jag i alla fall man kan säga, att man gått ovanligt långt. Det är ju bekymmersamt för dessa gamla soldater, och jag erkänner villigt, att de kunna ha behov av att få ett understöd. Det är detta, förmått med en viss romantisk försvarskarlek, som gjort, att denna grupp blivit ovanligt väl tillgodosedd. Jag tror emellertid icke det är berättigt att här framställa saken så, som om staten nästan misshandlat dem eller i varje fall icke behandlat dem med tillbörlig hänsyn.

Frågan gäller som sagt här en ytterligare statsutgift på minst 600,000 kronor om året, det är sakens kärnpunkt i det här läget. Jag kan då icke föreställa mig, att riksdagens andra kammare skulle vilja vara med på att iklåda sig en sådan utgift för dessa pensioner för närvarande.

Jag ber med dessa ord, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Leffler: Herr talman! Sedan jag begärde ordet, har herr Wikström haft tillfälle att yttra sig, och jag skulle kunna begränsa mig till att i huvudsak instämma med vad han sagt. De synpunkter, som här framförts av honom, förefalla mig vara av ganska vägande slag.

Man måste ju beklaga, att 1931 års utskottsutlåtande ej bestämt sade ifrån, huruvida dessa skolor skulle medräknas eller icke. Det har från oppositionens sida gjorts gällande, att det förra var meningen, men man kan å andra sidan icke heller påvisa, att så var förhållandet; ty om det varit så, borde det varit direkt utsagt i utlåtandet.

Nu har ju inom arméförvaltningens civila departement uträkning gjorts beträffande kostnaden för ena eller andra fallet, och det har visat sig, att skillnaden i kostnader är ganska avsevärd. Räknar man icke med dessa skolor, så skulle kostnaden belöpa sig till något över 100,000 kronor. I verkligheten ligger siffran omkring 150,000 kronor. Skulle man medräkna skolorna så

*Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)*

*Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)*

komma vi upp i en summa av närmare 800,000 kronor. Det är ändå en avsevärd skillnad detta, och jag ställer mig verkligen tveksam, huruvida riksdagen då skulle gått in för ett sådant beslut, om riksdagen samtidigt vetat, att kostnaderna skulle bli så stora som denna uträkning lagt i dagen. Man har ganska kraftigt kritiserat arméförvaltningens civila departement såväl här i riksdagen som även i utskottet; men enligt mitt förmenande har man därvid gjort sig skyldig till en ganska stor överdrift, ty detta departement har dock haft skyldighet påvisa för Kungl. Maj:t kostnaderna i ena fallet som i det andra; och sedan har ju Kungl. Maj:t varit oförhindrad att taga konsekvenserna av vad uträkningen givit till resultat.

Jag har därför den uppfattningen, att utskottet härvidlag haft fria händer så att säga beträffande tydningen, ty såsom nämnt finnes det ingenstädes ut sagt, att riksdagen avsett, att vid beräkningen av dessa tjänstgöringsdagar även ifrågavarande skolor skulle medräknas. Under sådana förhållanden förefaller det mig som om utskottet hade varit på den säkra sidan, då det med hänsyn till de statsfinansiella förhållandena gått in för det beslut, som nu ligger under riksdagens prövning.

Jag kan särskilt till herr Lovén säga, att hans påstående att detta icke skulle kosta staten någonting är en sanning med mycket stor modifikation, och jag är övertygad om att herr Lovén har reda på den saken lika bra som jag. När herr Lovén säger, att detta icke kostar staten någonting, så innebär detta påstående enbart, att denna kostnad besparas staten kanske ett eller två år på sin höjd, sedan äro tillgångarna uttömda, nämligen vad man kan få från Vadstena krigsmanshuskassa och indelningsverkets besparingsfond, varifrån man icke kan räkna med bidrag under mera än ett, två, kanske på sin höjd tre år. Sedan blir det en statsutgift, som man måste räkna med. Jag menar nu, att riksdagen bör ha detta klart för sig, därest riksdagen fränfaller utskottets förslag och följer reservanternas. Det blir alltså en utgift om några år på 700,000 å 800,000 kronor. Nu komma dessa kostnader ju naturligtvis att falla så småningom, allteftersom de gamla indelta soldaterna avgå med döden. Men i alla fall kommer det att bli en avsevärd utgift för staten under en lång följd av år.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets framställning.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr Carleson: Herr talman! Liksom den siste ärade talaren skulle också jag egentligen kunna inskränka mig till att instämma med vad herr Wikström nyss anförde. Jag skall blott lägga några ord därtill.

Vad herr Kilbom beträffar, anförde han bl. a., att framför allt måste man taga hänsyn till den tolkning av riksdagens beslut förra året, som gjorts från de närmast intresserades sida, nämligen de, som nu uppträdde såsom sökande för erhållande av pensioner. Det synes mig dock vara att sträcka väl långt deras rättighet i tolkningshänseende.

I tolkningshänseende påstås å ena sidan, att riksdagens beslut förra året skulle inneburi vad reservanterna här påyrka. Däremot står dock en annan uppfattning, som också förtjänar hänsyn, nämligen den, som finner ett uttryck i arméförvaltningens, regeringens och bankoutskottets majoritets ställning i saken. Mig förefaller det ligga ganska klart, att vad än ordalagen ange, har dock riksdagens mening varit en annan än utskottsreservanternas. Det finner man bland annat och alldeles särskilt av vad såväl den siste ärade talaren som herr Wikström framhöllo; riksdagen har gått ut ifrån att det beslut, som förra året fattades, skulle draga en kostnad av cirka 100,000 kronor per år; och med den tillgång, som finnes för detta ändamål på ungefär 900,000 kronor, skulle

denna utgift enligt den strängare tolkningen av fjolårets beslut kunna något så när bestridas med tillgängliga medel. När så frågan kom upp hos Kungl. Maj:t blev det klart, att, om man skulle tolka riksdagens beslut såsom reservanternas här mena, skulle det komma att kosta c:a 700,000 kronor per år. Man skall vara bra mycket optimist, om man som herr Lovén kan säga, att för närvarande finnes det icke anledning till någon risk för statsverket att behöva betala mer än som förutsattes förra året. Den risken är emellertid väl alldeles påtaglig då man jämför den beräknade årskostnaden och kapitaltillgången. Reellt sett innebär därför reservanternas mening en avvikelse från riksdagens beslut i frågan förra året.

*Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)*

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Lovén: Herr talman! Såväl herr Wikström som herr Carleson ville göra gällande, att reservanternas inte rätt tolkat riksdagens beslut, därför att arméförvaltningens civila departement, regeringen och utskottsmajoriteten tolkat det på annat sätt. Denna bevisföring är sannerligen inte mycket värd, i all synnerhet som ju regeringen den 13 mars 1931 tolkat beslutet på samma sätt som vi. Den första av Kungl. Maj:t utfärdade kungörelsen gick ju i samma riktning som reservationen nu. Att Kungl. Maj:t och arméförvaltningen sedan kommit till en annan uppfattning, är en annan historia. Och att bankoutskottets majoritet nu tror som arméförvaltningen och regeringen, sedan Kungl. Maj:ts beslut en gång är fattat, är inte så underligt. Ty bankoutskottets vice ordförande och de med honom liktänkande äro nog så kungatrogna, att de inte vilja ändra ett Kungl. Maj:ts beslut.

I det av herr Kilbom upplästa brevet från en soldat gjordes det en viss antydning om, att regeringen skulle utövat påtryckning på arméförvaltningen om att företaga denna ändring. Jag vill säga, att det kanske är tveksamt, varifrån påtryckningen kommit. I varje fall ha vi funnit i utskottet, att arméförvaltningens promemoria inkom till Kungl. Maj:t två dagar efter det Kungl. Maj:t utfärdat den nya kungörelsen. Att det varit vissa underhandsmeddelanden dessförinnan, det är en annan sak. Varifrån påtryckningen kommit, vet jag inte.

Av herr Leffler och herr Carleson gjordes gällande, att jag skulle undanhållit kammaren, att ett beslut i enlighet med reservationen skulle medföra ökade statsutgifter. Det har jag visst inte gjort. Jag har endast framhållit, att det varken i år eller nästa år kommer att behövas några nya pengar. Att de sedan kommer att leda till ökade statsutgifter, det vet jag lika väl som herrarna. Här angåvos emellertid dessa kostnader av herr Wikström till 600,000, av herr Winkler till 700,000 och av herr Leffler till 800,000 kronor. Herrarna lade samvetsgrant på 100,000 kronor var. Om flera av majoritetens medlemmar hade yttrat sig, så hade vi väl snart varit uppe i miljonen. Jag är riktigt glad, att inga flera talare från det hållet, t. ex. herr Svedman, uppträtt och ökat på beloppet med ytterligare 100,000 kronor. Ty då skulle man kanske till sist kunnat avskräcka även mig. Jag är, herr Carleson, ingalunda blind för, att ett bifall till reservationen måste komma att medföra ökade statsutgifter, ehuru icke nu genast. Men jag vill att rätt skall vara rätt, även om det kostar något. Det gäller här icke någon kostnadsfråga, utan det gäller att skipa rättvisa åt dessa gamla soldater, och det gäller frågan om riksdagens beslut skall följas eller icke. Då skall man inte söka skrämman mig med kostnaderna. Det skjuter vid sidan av målet.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Holmström: Herr talman! Det är på en punkt jag ville rätta min vän herr Leffler. Han menade, att om avsikten i riksdagsbeslutet varit, att ut-

Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.

(Forts.)

bildningsdagarna skulle få medräknas, så skulle detta stått särskilt uttalat. Jag är av alldeles motsatt mening och därvid stöder jag mig på praxis. Hade det varit meningen att utbildningsdagarna *icke* skulle medräknas, skulle *detta* stått särskilt uttalat i riksdagens beslut.

Chefen för försvarsdepartementet herr statsrådet **Rundqvist**: Herr talman! Jag har beklagligtvis inte varit i tillfälle att närvara under större delen av denna debatt, då jag varit upptagen av andra tjänstegöromål. Med anledning av vad som nämndes av en talare här om att regeringen skulle utövat viss påtryckning på arméförvaltningen beträffande denna sak, vill jag emellertid säga några ord.

Förslaget till utvidgning av rätten för soldater att komma i åtnjutande av pensionsförmåner utarbetades på sin tid av arméförvaltningens civila departement. Förslaget kom in till regeringen, och regeringen accepterade i stort sett detsamma. Beträffande grunderna för denna utökade rätt för soldaterna, så utformades dessa som bekant på det sättet, att det bl. a. skulle fordras 600 tjänstgöringsdagar. Nu vill jag säga, att den av Kungl. Maj:t utfärdade förklaringen icke tillkommit på min föredragning utan under min företrädares ämbetsutövning. Det är emellertid min bestämda uppfattning, att det, om man läser mellan raderna i arméförvaltningens framställning, ganska tydligt framgår, att det var tjänstgöringen mellan repetitionsövningarna men inte utbildningstiden som skulle inräknas i de 600 dagarna. Jag medger dock, att detta bort tydligt angivas i arméförvaltningens förslag. Vid ärendets riksdagsbehandling förekom, såvitt jag vet, inte någon debatt om denna speciella fråga, som sedermera uppkommit. Det utfärdades efter riksdagsbeslutet en kungörelse, där det bara stod 600 tjänstgöringsdagar utan några kommentarer. När så arméförvaltningen skulle börja tillämpa kungörelsen, visade det sig, att det kom anspråk från soldater, som gjorde gällande, att även utbildningstiden skulle inräknas. Arméförvaltningen blev då något konfunderad. Där hade man aldrig räknat med utbildningstiden. Man hade kalkylerat med en årlig kostnad av omkring 100,000 kronor, men den siffran skulle komma att bli mångdubbelt högre, om utbildningstiden skulle inräknas i de 600 dagarna. För att få en auktoritativ tolkning vände sig arméförvaltningen till regeringen. Ämbetsverket anförde, att man icke hade räknat med utbildningstiden utan endast den tjänstgöring, som soldaterna fullgjort i egenskap av utbildade, och anhöll, att regeringen skulle godkänna denna arméförvaltningens uppfattning. Och det gjorde regeringen också. Jag kan inte förstå, att detta kan anses stå i strid med den avsikt, som måste ha varit riksdagens i dess helhet. Om Kungl. Maj:t inte meddelat denna förklaring, då skulle kostnaderna blivit mångdubbelt större än vad Kungl. Maj:t talat om i den proposition, som framlades för riksdagen. Att enskilda medlemmar av riksdagen möjligen haft en annan uppfattning och ett annat önskemål, det kan väl inte tillmätas avgörande betydelse.

Herr **Lovén**: Till herr statsrådet vill jag bara säga, att jag tycker, att saken blir alltmera komplicerad. Ty herr statsrådet hade icke någon annan säker hållhake för sitt omdöme, än att man i arméförvaltningens skrivelse kunde *läsa mellan raderna*, att tolkningen borde vara den av herr statsrådet angivna. Nog har jag under min politiska bana blivit van vid litet av varje, men jag tycker, att det går väl långt, när man i ett kungligt ämbetsverks officiella skrivelser skall behöva läsa *mellan raderna* vad som bör stå i raderna och sålunda skall behöva gissa sig till vad ämbetsverket borde vara skyldigt att tydligt utskrivna.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övertvägande ja för den förra propositionen. Herr Lovén begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

*Ang.
beräkning av
tjänstgörings-
tid för rätt till
underhåll från
Vadstena
krigsmanshus-
kassa.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller bankoutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 33, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst samt anslagen, företogs omröstning medelst tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 45 ja och 48 nej, varjämte 16 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså med avslag å utskottets hemställan bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

§ 13.

Föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av väckta motioner rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt visst f. d. indelt manskap. Ordet begärdes därvid av

*Ang. åter-
förvisande av
ett utlåtande.*

Herr **Lovén**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få föreslå, att kammaren måtte återremittera hela detta betänkande till utskottet.

Med bifall härtill beslöt kammaren att återförvisa förevarande ärende till utskottet för ny behandling.

§ 14.

Vidare föredrogs bankoutskottets utlåtande, nr 35, angående det under elfte huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget till ytterligare förhöjning i gratialen åt avskedat manskap. Därvid yttrade

*Ang. åter-
förvisande av
ett utlåtande.*

Herr **Lovén**: Herr talman! Då detta betänkande helt säkert torde sammanhänga med kammarens beslut vid voteringen om bankoutskottets utlåtande nr 33, ber jag få yrka återremiss till bankoutskottet av det nu föredragna betänkandet.

Med bifall härtill beslöt kammaren att återförvisa jämväl förevarande ärende till utskottet för ny behandling.

§ 15.

Slutligen föredrogs vart för sig:

första lagutskottets utlåtande, nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om häradsnämnds tjänstgöring;

andra lagutskottets utlåtande, nr 28, i anledning av väckt motion angående beredande vid avstyckning av skydd för hemmanslott med inägojord mot tilldelning av mindre skogsmark än lag avser; och

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion angående viss ekonomisk samverkan mellan järnvägsföretagen i riket.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 22, i anledning av väckt motion om rätt för medborgare i de andra skandinaviska länderna att söka och erhålla vetenskapliga befattningar vid våra högskolor i samma ordning som svenska medborgare;

statsutskottets

memorial

nr 81, om anvisande av de i regeringsformens 63 § föreskrivna kreditsummor; och

nr 82, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ändrade bestämmelser beträffande fortsättningsskolans organisation m. m.; samt

utlåtande, nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatta åtgärder till lindrande av arbetslösheten inom stenindustrien m. m. jämte fyra i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av väckta motioner angående reglering av pensionsförhållandena för vissa icke-ordinarie befattningshavare i statens tjänst;

nr 37, i anledning av väckt motion om upphävande av 6 § b) i lagen angående civila tjänst innehavares rätt till pension;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5 förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 63 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker;

första lagutskottets utlåtande, nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i vissa delar av brandstadgan den 15 juni 1923;

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 63, i anledning av väckta motioner om viss gottgörelse åt häradsdomaren F. Svensson i Ryrane och förre landstingsmannen C. M. Paulsson i Stenstorp;

nr 64, i anledning av motioner om viss ändring av bestämmelserna rörande försäljning av torvströ och torvmull;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring i grunderna för försäkring med statsbidrag mot förluster på grund av smittsamma husdjursjukdomar;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 202, angående försäljning av vissa kronoegendomar och lägenheter från sådana egendomar m. m., punkt 7;

nr 67, i anledning av väckta motioner angående upphandling av lantbruksprodukter för statens och kommunernas räkning direkt från producenterna; och

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar av bestämmelserna rörande jordbrukets kreditkassor, m. m.;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående åtgärder för åstadkommande av likformighet i på olika orter gällande köttbesiktningstaxor; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 9, i anledning av väckt motion angående sänkning av järnvägsfrakterna för vedbränsle och träkol m. m.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Persson</i> i Grytterud	under	3	dagar	fr. o. m.	den	2	maj,	
» <i>Svedberg</i>	»	2	»	»	»	2	»	
» <i>Carlström</i>	»	8	»	»	»	1	»	
» <i>Ljung</i>	»	8	»	»	»	2	»	
» <i>Skoglund</i>	»	3	»	»	»	2	»	
» <i>Olson</i> i Göteborg	»	4	»	»	»	3	»	
» <i>Ryberg</i>	»	5	»	»	»	2	»	
» <i>Eriksson</i> i Toftered	»	5	»	»	»	2	»	
» <i>Larsson</i> i Hede	»	3	»	»	»	3	»	och
» <i>Andersson</i> i Höör	»	2	»	»	»	1	»	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.20 e. m.

In fidem
Per Cronvall.